

VOL. No. 03   ISSUE No. 1   JANUARY 2017   PRICE 30/-

બાળકો અને નવયુવાનો માટે

**જમાદીયુલ અવ્વલ, હિજરી સન ૧૪૩૮
જાન્યુઆરી - ૨૦૧૭**

સંક-૧

આ અંકમાં

- સહીફાએ કામેલા
- ખુદાની દયા-કૃપાની આશા
- રસૂલુલ્લાહ સ.અ.વ.ના વિશિષ્ટ ગુણો
- ઈસ્લામમાં દુઆનું મહત્વ અને તેની પદ્ધતિ
- અહલેબૈત અ.સ. સાથેનો બનાવટી પ્રેમભાવ
- ઈમામ સજ્જાદ અ.સ. અલ્લાહની બારગાહમાં
- મોમિનની માંગણી (હાજત) પૂરી ન કરવાની નિંદા
- કુરઆને મજીદમાં અનેક વિદ્યાઓ અંગેના ઉલ્લેખો

બઈસ્મેલી સુબહાનહૂ તઆલા

મારા વહાલા બાળકો અને યુવાનો,

‘હાદી’ સામયિક આપના હાથમાં છે અને અમે સમયસર આપની સેવામાં હાદી પહોંચાડી રહ્યાં છીએ તેની અમને પ્રસન્નતા છે અને આ પ્રયાસને આગળ વધારવાના અનુસંધાનમાં આપનો સતત સહકાર અમને પ્રોત્સાહન પુરું પાડે છે. અમે આ સેવા કબૂલ થાય તે માટે ખુદાની બારગાહમાં દુઆ ગુજારીએ છીએ. (આમીન)

આ વરસે આ મહીનો એ કારણે વધારે મહત્વનો થઈ ગયો છે કે આ વરસે આ મહીનામાં ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન અ.સ.ના પુનિત જન્મને ૧૪૦૦ વરસ પૂર્ણ થઈ રહ્યાં છે. જ્યાં આ મહીનાનું મહત્વ વધી જાય છે ત્યાં જ આપણી જવાબદારીઓ પણ ઘણી વધી જાય છે. આ વરસે આપણે ઘણાં વિશાળ પ્રમાણમાં જશ્ન અને મહેફિલોનું આયોજન કરવું જોઈએ પરંતુ તેમાં આ બાબતને દ્રષ્ટિ સમક્ષ રાખવી જરૂરી છે કે તે માત્ર દેખાડો ન હોય, આયોજન માત્ર આપણી ઉજવણી માટેનું ન હોય અને ઉજવણી એવી રીતે ન થવી જોઈએ કે તેમાં ઉજવણી કરવા પાછળના ઉદ્દેશનો આત્મા જ દ્રષ્ટિગોચર ન થાય પરંતુ આપણી ઉજવણી ઈમામ અ.સ.ની પ્રસન્નતાનું કારણ બને તેવી જ હોવી જોઈએ કેમકે ઈમામ અ.સ.ની પ્રસન્નતા જ આપણું લક્ષ્ય હોવું જોઈએ. તે ધ્યેયની પ્રાપ્તિ માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ કે આ વરસે ઈમામ અ.સ.ના સંદેશનો પ્રચાર-પ્રસાર કરવામાં આવે અને આપ અ.સ. એ શિખવાડેલ દુઆઓના સંગ્રહ -“સહીફએ સજજાદિયા” (કે જેને ‘ઝબૂરે આલે મુહમ્મદ’ કહેવામાં આવે છે, તેના)થી લાભાંવિત થઈએ.

આપ અ.સ. રચિત-લિખિત પુસ્તિકા “રિસાલએ હુકૂક”ને ગુજરાતી ભાષામાં રૂપાંતરિત કરાવીને પ્રસિધ્ધ કરવા અને વહેંચવાનું આયોજન કરવું જોઈએ. આ એવી અદ્વિતીય પુસ્તિકા (રિસાલો) છે કે જેમાં દરેક પ્રકારના હક્કોનું ઈમામ અ.સ.એ વર્ણન કર્યું છે અને આ પુસ્તિકામાં જીવન જીવવાની શૈલી અને પ્રાર્થના (બંદગી)ના તમામ પાસાઓનું વર્ણન મોજૂદ છે. જો આ પુસ્તિકાના બોધ દરેક ઘર-કુટુંબ-સમૂહ અને સમાજમાં અનુસરવામાં આવતાં થઈ જાય તો આ જગત સ્વર્ગમાં ફેરવાઈ જાય અને કૌટુંબિક-સામાજિક અને સામૂહિક ઝઘડાઓ થાય જ નહીં. માં-બાપના અધિકાર સંતાનો પર, સંતાનોના અધિકાર માં-બાપ ઉપર વિગેરે-વિગેરેનું વર્ણન છે. આપ બધાં જો હિમ્મત દાખવો તો આ “રિસાલએ હુકૂક” ગુજરાતીમાં રૂપાંતરિત થઈને પ્રસિધ્ધ થઈ શકે છે; જરૂર છે ઈચ્છાશક્તિ અને તેના માટે કાંઈ કરી છુટવાની તૈયારીની!!

ખુશાલીના આ મહાન પ્રસંગે અમો આપ સર્વેની સેવામાં મુબારકબાદ પાઠવીએ છીએ.

વસ્સલામ

ઝેરે સરપરસ્તી હઝરતો હુજૂત

અરવાહોના ફિદાહ, અજજલલ્લાહો તઆલા ફરજહુશરીફ

મહુમ જનાબ મૌલાના આબીદ હુસૈન રીઝવી

સાહેબની યાદમાં

મુખ્ય તંત્રી :

સૈયદ મોહમ્મદ રેઝા રિઝવી ગરવી

કાર્યવાહક તંત્રી :

સૈયદ મોહમ્મદ અજ્ઞ

સૈયદ આબીદ હુસૈન એ રિઝવી 7383560072

સહાયકો :

અહમદ રેઝા મુરારહ

તાલીમ રેઝા અજમેરી

એહસાન અલી રિઝવી

અનુવાહક :

સૈયદ મોહમ્મદ ફાઝિલ બુખારી આઈ. એ. એસ (નિવૃત્ત)

શુષોભન :

Web Graphics મોહમ્મદ તાહીર

9898937633 E-mail: smtahir202@gmail.com

ટુરીંગ એજન્ટ :

સૈયદ મીસમ મેહદી રિઝવી 9510344219

“હાદી” માસિકના મેમ્બર બનવા માટે સંપર્ક કરો:

અમદાવાદ: (૧) શબ્બીર ભાઈ નુરાની, ફોન: ૯૩૭૬૧૬૮૩૦૬
 (૨) મૌલાના ઝફરુલ હસન, ફોન: ૯૩૨૭૫૩૬૬૩૮
 (૩) ઝાકીર ભાઈ મોમીન, ફોન: ૯૩૨૭૦૪૧૩૧૪

ભાવનગર: મુસ્તાકભાઈ વિરાણી, ફોન: ૯૮૨૪૫૩૮૧૧૪

મહુવા: મહેદીરઝા એમ. બંભોરા, ફોન: ૯૮૨૪૩૨૭૨૨૭

કાણોદર: નૌશાદભાઈ, જાફરી ચેનલ, ફોન: ૯૮૮૮૭૭૩૬૧૧

મેતા: મોહસીનભાઈ કડીવાલ, ફોન: ૯૮૮૮૩૬૮૦૮૮

ભરૂચ: મુશ્તાકઅલી પાનવાલા, ફોન: ૯૮૨૪૨૪૩૦૫૧

ઘોળકા: કમરઅલી મોમીન

અંજાર: રફીકભાઈ ખોજા, ફોન: ૯૮૨૫૩૧૮૬૨૧

રૂસ્તમપૂરા: સૈયદ આશીક હુસૈન, ફોન: ૯૮૨૪૧૧૮૩૭૨

રાજૂલા: મૌલાના હસન મહેદી, ફોન: ૯૮૦૪૧૪૬૧૧૦

સેલવાસા: ગુલામ અબ્બાસભાઈ દેવજાણી, ફોન: ૯૮૨૫૮૮૮૮૭૮

સિહોર: હસનઅલી વજીરઅલી વસાયા, ફોન: ૯૮૭૮૮૬૮૮૬૮

કચ્છ: મુશ્તાક હુસૈન અબ્દુલ હુસૈન માસ્ટર, ફોન: ૯૮૨૪૨૧૬૪૭૦

ડેડીયાપાડા: રિઝવાન હુસૈન અમીરઅલી રાજાણી, ફોન: ૯૪૨૭૧૭૫૨૩૧

ખાસ નોંધ: સભ્ય તથા એજન્ટ મિત્રોને નમ્ર અરજ છે કે જેનું અગાઉનું લવાજમ બાકી છે તે અને નવા વર્ષનું લવાજમ મોકલી આપવા વિનંતી.

વિગતો માટે સંપર્ક :

(રહ.)

હૌઝએ ઈલમીયહ ઈમામ ખુમૈની ગોલ્ડન પાર્ક, વટ્ટા, અમદાવાદ, ગુજરાત, ભારત

E-mail: hadimasik@yahoo.com Website: www.hadikids.org

PHONE NO: 079-25892786, 94266 78614, 70969 21472, 97247 37865

વાર્ષિક લવાજમ: રૂપિયા 300/-

ઈમામ સજ્જાદ^{અ. સ.} અલ્લાહની બારગાહમાં

સામાન્ય માન્યતા એવી છે કે દુઆ કરવી તે તદ્દન સરળ કાર્ય છે પરંતુ ખરેખર તે અત્યંત મુશ્કેલ છે. જગતમાં એવો કયો વ્યક્તિ હશે કે જે કોઈને કોઈ બાબતે પરાવલંબી (મોહતાજ) ન હોય અને એવો તો કયો પરાવલંબી છે કે જે બીજા પાસે યાચના ન કરતો હોય. ખરેખર આ યાચના કરવાને જ “દુઆ” કહેવામાં આવે છે. એ જુદી વાત છે કે જેઓ યાચનાના રહસ્યથી વાકેફ નથી તે વ્યક્તિઓ જે પોતે પરાવલંબી (મોહતાજ) છે તેની પાસે માંગે છે અને જેઓને યાચનાના ખરા અર્થની જાણ થએલી છે તેઓ જે કોઈનો પણ પરાવલંબી ન હોય તેવા નિરાવલંબી અને નિઃસ્પૃહ (અલ્લાહ) સમક્ષ પોતાની યાચનાઓ રજુ કરે છે. પરાવલંબી (બીજા ઉપર આધાર રાખનાર) પાસે યાચના કરવાને ખુશામત-ખોટી પ્રસંશા-ચાપલૂસી-વિનંતી વગેરે કહેવામાં આવે છે અને જે સંપૂર્ણપણે નિરાવલંબી અને નિઃસ્પૃહ (અલ્લાહ-બેનિયાઝ) છે તેની સમક્ષ યાચના કરવાને “દુઆ” કહેવામાં આવે છે. નિરાવલંબી (અલ્લાહ)એ જેમને પોતાના પ્રતિનિધી તરીકે નીમ્યાં છે તેમની પાસે યાચના કરવી તે ઉપરોક્ત અર્થમાં નિરાવલંબી પોતાની પાસે યાચના કરવા સમાન છે.

એ હકીકત આ તબક્કે નોંધવી જરૂરી છે કે એક માત્ર અલ્લાહ સિવાય બીજો કોઈ પણ સંપૂર્ણપણે નિરાવલંબી-નિસ્પૃહ (બેનિયાઝ) નથી અને યાચક પોતે પણ એ હકીકતથી વાકેફ છે કે આ વ્યક્તિઓ પોતે પણ “યાચના પોતે જ પૂર્ણ કરે છે” તેવો દાવો નથી કરતાં. પરંતુ તેઓ પણ અલ્લાહના પ્રતિનિધી તરીકે જ યાચના પૂર્ણ કરવાનું કાર્ય કરતાં હોવાનું જણાવે છે. આ કોઈ નવાઈ પામવા જેવી અથવા અસ્વીકાર કરવા જેવી બાબત નથી. જે રીતે એક ફરિશ્તો અલ્લાહની આજ્ઞાથી “પ્રાણ લઈ લેવા”નું કાર્ય કરી શકે છે તે રીતે જ “કોઈ બંદો” (તેના વલી-તેના પ્રતિનિધી તરીકે) “કાંઈ આપવા”નું કાર્ય પણ કરી જ શકે છે. આ તર્કને કોઈ પણ બુદ્ધિશાળી વ્યક્તિ નકારી શકે નહીં જો કે આની સંપૂર્ણ ચર્ચા વિસ્તૃત રીતે આ સ્થાને શક્ય નથી.

આ અર્થને સરળ ભાષામાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવે તો એવું કહી શકાય કે આપણી દુઆઓ “અલ્લાહની ઓળખ” (માઅરેફત)નું પરિણામ છે અને માઅસૂમીન અ.સ.ની દુઆઓ “અલ્લાહને ઓળખવાનું સાધન” છે. આપણે આપણી દુઆઓમાં એવા શબ્દપ્રયોગો કરીએ છીએ જે આપણે પોતાની રીતે અલ્લાહની જે ઓળખ પ્રાપ્ત કરી હોય તે પ્રમાણે હોય છે અને માઅસૂમીન અ.સ.એ પોતાની દુઆઓમાં એવા શબ્દપ્રયોગો કર્યા છે જે અલ્લાહની સાચી ઓળખના માર્ગને પ્રશસ્ત્ય કરી આપે છે.

“યા મન દલ્લા અન ઝાતેહી બે-ઝાતેહ” અર્થાત: “હે એ માઅબૂદ! જેણે પોતે જ પોતાની ઝાત અંગે માર્ગદર્શન આપ્યું છે. (જેણે પોતે જ પોતાની સાચી ઓળખ આપી છે) એવી રીતે કે અલ્લાહ પોતે જ માર્ગદર્શક પણ છે અને પોતે જ ગંતવ્ય સ્થાન (જ્યાં સુધી પહોંચવાનું છે તે સ્થળ-મંઝિલ) પણ છે.”

આ એક વાક્ય જ અલ્લાહની સાચી ઓળખના જ્ઞાનનો એક મહાસાગર છે. જો દુઆમાં આ વાક્ય ન હોત તો અલ્લાહને ઓળખવાનો મનુષ્ય સમક્ષ એક જ માર્ગ બચ્યો હોત- સૃષ્ટિ થકી તેના સર્જકને ઓળખે. સૃષ્ટિની મહાનતા જોઈને સૃષ્ટિના માલિકની મહાનતા અને સર્વોપરિતાનો અંદાજો લગાવે. પરંતુ ઈમામ અ.સ.ના આ એક વાક્યે જ અલ્લાહની ઓળખને એક નવી દિશા આપી છે અને એ સ્પષ્ટ કરી દીધું છે કે સૃષ્ટિમાં એવી શક્તિ નથી કે પોતાના સર્જકની યોગ્ય અને સંપૂર્ણ ઓળખ કરાવે કે જેવી ઓળખ સર્જક પોતે સ્વયં કરાવી શકે છે. એ જુદી વાત છે કે આ દરજ્જો દરેકને પ્રાપ્ત થયેલ નથી.

મૌલાએ કાએનાત હઝરત અલી અ.સ.એ આ બાબત પ્રત્યે “દુઆએ સબાહ”માં અંગુલીનિર્દેશ કર્યો છે અને તે પછી તેનું સંપૂર્ણ સ્પષ્ટીકરણ “દુઆએ અબૂ હમઝએ પુમાલી”માં ઈમામ ઝૈનુલ આબેદીન અ.સ.એ કર્યું છે. સરકાર સૈયદુશ્શોહદા અ.સ.એ પણ “દુઆએ અરફહ”માં આ હકીકત પ્રત્યે અનેક ઇશારા કર્યા છે અને આ રીતે અલ્લાહને ઓળખવાની અનેક દિશાઓ ઉઘાડી દીધી છે.

ઈમામ મૈનુલ આબેદીન અ.સ.નો યુગ- કરબલાના પ્રસંગ પછીનો અત્યંત સંવેદનશીલ, વિડંબનાઓથી ભરપૂર અને કષ્ટદાયક યુગ હતો. તે યુગની સૌથી મોટી સમસ્યા એ હતી કે તે સંજોગોમાં કોઈ પ્રકારની સશસ્ત્ર કાર્યવાહી શક્ય નહોતી અને એક મહાન કાર્યની અસર પણ દ્રષ્ટિ સમક્ષ જ હતી કે મઝહબ (દીને ઈસ્લામ)એ પોતાના જીવનદાન માટે લોહીની માંગણી કરી હતી અને તે માંગણી પણ પૂર્ણ કરવામાં આવી હતી. ક્રાંતિકારી ચળવળ માટે તે પવિત્ર રક્ત પૂરતું હતું તેથી તે માટે બીજા કોઈ વધુ બલિદાનની આવશ્યકતા જ નહોતી પરંતુ ઈમામ અ.સ. માટે શાંતિથી બેસી રહેવું પણ શક્ય નહોતું કેમકે લોકોને યોગ્ય માર્ગદર્શન (હિદાયત) મળી રહે તેની જવાબદારી ઈમામ અ.સ.ની હોય છે તેથી આપ અ.સ.એ બીજા દ્રષ્ટિકોણથી વિચાર્યું કે મારા દ્વારા સશસ્ત્ર વિરોધ કરવામાં આવે તે અનાવશ્યક છે અને ઈસ્લામને અત્યારે મારા રક્તની જરૂર નથી પરંતુ એ પણ હકીકત છે કે અત્યારે અત્યાચાર પિડિત અને લાચાર (મઝલૂમ) હોવાને કારણે સમગ્ર કૌમ ઈમામ અ.સ.ને સાંભળવા આતૂર છે અને સખાઈભર્યા (ઉશ્કેરણીજનક) શબ્દોને પણ જીરવી શકે તેવી નથી તેથી સમયની માંગ એવી હતી કે શાબ્દિકરીતે જ (નમ્ર શબ્દો થકી જ) મઝહબના પ્રચાર-પ્રસારનું કાર્ય કરવામાં આવે અને સાથે જ અત્યાચાર પિડિત અવસ્થા (મઝલૂમિયત)ની જાહેરાત પણ થતી રહે. સ્પષ્ટ છે કે આ કાર્ય લોકોને સંબોધીને ઉદ્બોધન (ખુતબા)ના સ્વરૂપે શક્ય નહોતું કેમકે આવું ઉદ્બોધન સશસ્ત્ર કાર્યવાહી કરવાની

તક આપવાને પાત્ર ગણાય અને પરિણામે એક અન્ય લોહીયાળ પ્રસંગની શક્યતા નકારી શકાય તેમ નહોતી; તે પરિસ્થિતિમાં અલ્લાહની મરજી ને આવશ્યકતા નહોતી તેથી આપ અ.સ.એ દુઆઓનો માર્ગ અપનાવ્યો અને આ દુઆઓ થકી જ પ્રચાર-પ્રસારનું સઘળું કાર્ય પાર પાડ્યું.

આપની દુઆઓના શબ્દો સ્વયં એટલાં સંપૂર્ણ-અસરકારક અને દુઆના હેતુને અનુરૂપ હતાં કે જરૂરિયાતવાળાઓ આપની દુઆઓ ઉપર સંપૂર્ણ ભરોસો રાખતાં હતાં. આપના એક શિષ્યે તો આપની એક દુઆ વિશે એટલે સુધી કહ્યું છે કે આ દુઆ થકી જો ધ્યેય પ્રાપ્તિ ન થાય તો દુઆ કરનારને મારા ઉપર ફિટકાર વરસાવવા (લાનત કરવા)નો હક છે. આ દુઆ અનેક વખત અજમાવવામાં આવેલ છે. જ્યારે પણ આ દુઆ થકી યાચના કરવામાં આવી છે ત્યારે તે યાચના અવશ્ય પૂર્ણ થયેલ છે. હવે મનુષ્યની જવાબદારી છે કે આ પવિત્ર શબ્દો માટે પવિત્ર જીભ અને પવિત્ર મન મેળવે. (પ્રથમ પોતાની જીભ અને મનને પવિત્ર કરી લે) કે જેથી કરીને આ દુઆની અસરો અને પરિણામોથી લાભાંવિત થઈ શકે અને હકીકત પણ એવી જ છે કે ઈમામ અ.સ.ની આ દુઆના શબ્દો, પદ્ધતિ અને અંદાજ એવી રીતે જ છે કે દુઆ કરનારને પણ પોતાના ધ્યેયની પ્રાપ્તિ અંગે વિશ્વાસ બેસી જાય છે.

હે ખુદા! હું તને કેવી રીતે પોકારું! કે મને મારી હેસિયતની જાણ છે (કે હું હું જ છું) અને તારાથી નિરાશ પણ કેવી રીતે થઉં કેમકે તારી દયા-કૃપાની પણ મને જાણકારી છે કે તું તું જ છે.

હે ખુદા! હું તને નથી પોકારતો તો પણ તું યાચના સ્વીકારી લે

છે. તું તો આપે જ છે, તું એવો તો નથી જ કે તારી સમક્ષ યાચના કરું ત્યારે જ તું આપે!

હે ખુદા! હું તને નથી પોકારતો ત્યારે પણ યાચના સ્વીકારી લે છે, હવે તારા સિવાય બીજો કોણ છે જે યાચના કરવામાં ન આવે ત્યારે પણ આપે.

હે ખુદા! તારી બારગાહમાં રડી-રડીને આજુજુ નથી કરતો તે સંજોગોમાં પણ તું દયા-કૃપા કરે છે!! તારા સિવાય બીજો કોણ છે કે જે રડારોળ કરીને આજુજુ કારવામાં ન ત્યારે પણ દયા-કૃપા કરી જ દે!!

હે ખુદા! જે રીતે તેં સમુદ્રમાં રસ્તો બનાવી મૂસા અ.સ.ને બચાવી લીધાં છે (તે રીતે) મારી પણ યાચના છે કે મુહમ્મદ સ.અ.વ. અને આલે મુહમ્મદ અ.સ. પર રહેમતો નાઝિલ ફરમાવ. મને પણ મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્તિ આપ અને મારા માટે પણ તરત જ સરળતા અને આસાનીનો માર્ગ પ્રસસ્થ કરી દે. હે અરહમુર્રહેમીન! તને તારી દયા-કૃપાના સમ છે!

આ શબ્દોથી આપ પોતે જ વિચારી શકો છો કે મનુષ્ય આટલી નિખાલસતા અને સચ્ચાઈ સાથે દુઆ કરે અને પોતાના મનમાં ખરેખર આવો ભાવ પેદા કરે, આ જગતથી નિઃસ્પૃહ થઈને પરદેશી મૂસા અ.સ.ની જેમ જે તે યુગના ફિરઔનના મુકાબલામાં માત્ર તે એક ઝાત ઉપર વિશ્વાસ કરી લે તો એ કેવી રીતે અશક્ય છે કે સમુદ્રમાં પણ માર્ગ નીકળી ન આવે અને ફિરઔન જેવા અત્યાચારીથી પણ મુક્તિ મળી ન જાય અને તે અત્યાચારી સમુદ્રમાં ડૂબી ન જાય!

અહલેઝૈત અ.સ. સાથેનો બનાવટી પ્રેમભાવ

કેટલાંક લોકો ખાનદાને વહી અને નબુવ્વત (અહલેઝૈત અ.સ.) સાથે પ્રેમભાવ અને મિત્રતાનો દાવો કરે છે અને આ બાબતમાં પોતાને એટલા સાચા જાહેર કરે છે કે તેમાં બનાવટનો અંશમાત્ર પણ દેખાય નહીં. જાણે કે તેમનું સમગ્ર અસ્તિત્વ જ અહલેઝૈત અ.સ. સાથેના તેમના પ્રેમભાવથી છલોછલ હોય પરંતુ જ્યારે આપણે તેમના ચારિત્ર-તેમની રીતભાતને નિહાળીએ છીએ અને તેમના ચારિત્રને અહલેઝૈત અ.સ.ની આજ્ઞાઓ અને ફરમાનો સાથે સરખાવીએ છીએ ત્યારે સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે અહલેઝૈત અ.સ. સાથેનો તેમનો પ્રેમભાવ નિઃસ્વાર્થ અને સાચો નથી.

ઘણાં લોકો પોતાને ઈમામે ઝમાના અજ.ના પ્રેમી અને તેમના માટે પોતાના પ્રાણ પાથરનારા હોવાનું દશાવે છે પરંતુ ખરેખર તો તેમનો “સહમ” (એટલે કે “ખુમ્સ” કે જે તેના પોતાના માટે ખુદાની દયા-કૃપાનું માધ્યમ હોય છે) તેમની આલ (વંશજો)ને આપવામાં આનાકાની કરે છે!

જો વ્યક્તિ ઈમામે ઝમાના અજ.ના પવિત્ર ધ્યેયોના કાજે પોતાના ધનને ખર્ચ કરવાની બાબતે આનાકાની કરતો હોય તે ઈમામના ઝહૂર (પ્રાગટ્ય)ના યુગમાં આપના ઉપર પોતાના પ્રાણ કેવી રીતે ન્યોછાવર કરી શકે છે???

શું હઝરત ઈમામે ઝમાના અજ.એ પોતાની શિખામણોમાં એવું નથી ફરમાવ્યું કે: “એ વ્યક્તિ ઉપર ખુદા-ફરિશ્તાઓ અને સઘળા વ્યક્તિઓની ફિટકાર (લાનત) હજો જે અમારા માલમાંથી એક દિરહમ પણ પોતાના માટે હલાલ સમજે.” (ખિલાફ અનવાર, ભાગ ૫૩, પાન નં ૧૮૩; કમાલુદ્દીન, ભાગ ૨, પાન નં ૨૦૧; સહીફએ મુબારકએ મહદિય્યહ, પાન નં ૨૮૨)

હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ બાકિર અ.સ.એ અહલેબૈત અ.સ. સાથે પ્રેમભાવનો દાવો કરનારાઓ વિશે જાબિરને ફરમાવ્યું છે કે:

“હે જાબિર! શું પોતાને શીઆ જાહેર કરવું જ પુરતું છે કે કોઈ ફક્ત એમ જણાવે કે તે અહલેબૈત અ.સ. સાથે પ્રેમભાવ રાખે છે! ખુદાના સમ! અમારો શીઆ તે જ છે જે અલ્લાહની બીક (તકવાએ ઈલાહી) રાખતો હોય અને તેની તાબેદારી કરતો હોય.” (ખિલાફ અનવાર, ભાગ ૭૦, પાન નં ૯૭)

આ ફરમાનથી એવો બોધપાઠ મળે છે કે કોઈએ પણ પરહેઝગારી ધારણ કર્યા વગર અને અલ્લાહની સંપૂર્ણ નિખાલસ તાબેદારી સ્વીકાર્યા વગર માત્ર પ્રેમભાવ દેખાડવા ઉપર મદાર રાખવો જોઈએ નહીં.

ઈસ્લામમાં

દુઆનું મહત્વ અને તેની પદ્ધતિ

દુઆ:-

કુરઆને કરીમ:- “હે પયગમ્બર! કહી દો કે તમારી દુઆ ન હોત તો પરવરદિગાર તમારી દરકાર પણ રાખતો ન હોત.”

કુરઆને કરીમ:- “મારી પાસે દુઆ (યાચના) કરતાં રહો અમો (તે) સ્વીકારીશું. દુઆની બાબતે અકકડ વલણ રાખનાર વ્યક્તિઓને ઘોર અપમાન સાથે નર્કમાં નાંખી દેવામાં આવશે.”

કુરઆને કરીમ:- “મારા સેવકો (બંદાઓ) મારા વિશે પૃચ્છા કરે તો (હે પયગમ્બર સ.અ.વ.) કહી દો કે હું (તેમનાથી) ખૂબ જ નજીક છું અને તેમની યાચનાઓ સાંભળું છું.”

રસૂલે અકરમ સ.અ.વ.:- “શું હું તમને એવું શસ્ત્ર જણાવું કે જે (તમને) શત્રુ સામે રક્ષણ અને આજીવિકામાં વૃદ્ધિ કરે? આ શસ્ત્ર દુઆ છે.”

હઝરત અલી અ.સ.:- “દુઆ મોમિનની ઢાલ છે અને બારણું લાંબા સમય સુધી ખખડાવવામાં આવે તો (છેવટે) ઉઘડી જ જાય છે.”

ઈમામ સજ્જાદ અ.સ.: - “મુસીબતો ટળી જાય તે માટેની ખૂબ જ ઢઢ પધ્ધતિ દુઆ છે.”

ઈમામ બાકિર અ.સ.: - “દુઆથી મુસીબત ટળી જાય છે.”

ઈમામ સાદિક અ.સ.: - “આખી રાત નમાઝ પઢવાવાળા કરતાં આખી રાત દુઆ કરતો રહેનાર અફઝલ (ઉચ્ચ દરજ્જાનો) છે.”

ઈમામ કાઝિમ અ.સ.: - “દુઆ મુસીબતો દૂર થવાનું કારણ છે.”

ઈમામ રિઝા અ.સ.: - “અંબિયાના શસ્ત્રને અપનાવો જેનું નામ દુઆ છે.”

દુઆ કબૂલ થવાની શરતો અને પધ્ધતિ:-

૧. વઝૂ કરીને દુઆ કરો.
  ૨. દુઆ કરતી વખતે સુગંધ લગાડે.
  ૩. કિબ્લાની દિશામાં મોઢું કરીને દુઆ કરે.
  ૪. મનની એકાગ્રતા સાથે દુઆ કરે.
  ૫. ખુદાની બાબતે સારો અભિપ્રાય રાખે કે તે દયાળુ છે અને યાચકને ખાલી હાથ પાછો કાઢતો નથી.
  ૬. દુઆ કરતાં પહેલાં સદકો આપવો.
  ૭. ખૂબ જ આજીજી સાથે રડમસ થઈને દુઆ કરવી.
- ઈમામ મુહમ્મદ બાકિર અ.સ.એ કહ્યું છે કે: “આવી રીતે કરવામાં આવેલી દુઆ જરૂર કબૂલ થાય છે.”

ઈમામ જાઅફરે સાદિક અ.સ.એ કહ્યું છે કે: “પરવરદિગાર લોકોની સમક્ષ આજીજી કરવાને પસંદ નથી કરતો પરંતુ પોતાની સામે આજીજી કરવાને પસંદ કરે છે.”

૮. પોતાની જરૂરિયાત (હાજતો) જણાવો.

ઈમામ જાઅફરે સાદિક અ.સ.એ ફરમાવ્યું છે કે: “ખુદાવન્દે આલમ દરેકની જરૂરિયાત (હાજત) જાણે જ છે પરંતુ તે ઈચ્છે છે કે મનુષ્ય પોતે જ તે વર્ણવે.”

૯. ગુપ્ત રીતે દુઆ કરવી.

ઈમામ રિઝા અ.સ.એ ફરમાવ્યું છે કે: “ગુપ્ત રીતે કરવામાં આવેલી દુઆ જાહેરમાં કરવામાં આવેલી સિત્તેર દુઆઓથી વધારે અસરકારક હોય છે.”

૧૦. પોતાની દુઆઓ સાથે બીજા મોઅમેનીન માટે પણ દુઆ કરતાં રહો.

મુર્સલે આઝમ સ.અ.વ.એ ફરમાવ્યું છે કે: “પોતાના માટે દુઆ કરતાં હોવ ત્યારે હમેશાં અન્ય મોઅમેનીન માટે પણ દુઆ કરવાનું રાખો.”

૧૧. ખુદાની બારગાહમાં દુઆ કરતી વખતે પોતાની તુચ્છતા, નિર્બળતા અને લાચારી દર્શાવો. કેમકે પરવરદિગારે જનાબ મૂસા અ.સ.ને વહી ફરમાવી છે કે:

“મારી સમક્ષ ધ્રુજતાં-ધ્રુજતાં યાચના કરો, પોતાના મોઢાને જમીન પર રાખો, મારી સમક્ષ પધ્ધતિસર રીતે સિજદામાં ઝૂકી જાવ (તે પછી) ઉભા થઈને હાથ ઉંચા કરીને (હાથ ફેલાવીને) દુઆ માંગો અને મારી સમક્ષ ભયભીત થઈને યાચના કરો.”

૧૨. દુઆ પહેલાં ખુદાના ગુણગાન (હમ્દો સના) કરો.

અમીરુલ મોઅમેનીન અ.સ.એ ફરમાવ્યું છે કે: “દુઆ કરતાં પહેલાં ખુદાની મહાનતાનો સ્વીકાર કરો.”

૧૩. દુઆ પહેલાં સલવાત પઢો.

ઈમામ સાદિક અ.સ.એ ફરમાવ્યું છે કે: “સલવાત વગર દુઆ બારગાહે ઈલાહી સુધી પહોંચી શકતી નથી. સલવાત વગર કરવામાં આવેલી દુઆ - તે દુઆ કરનારના માથે જ પડતી રહે છે. દુઆની પહેલાં અને પછી સલવાત પઢો કેમકે ખુદાવન્દ આ સલવાતના કારણે જ તમારી દુઆ પણ કબૂલ કરી લેશે કેમકે સલવાત સાથેની દુઆ રદ થતી નથી.”

૧૪. દુઆ પછી પણ સલવાત પઢો.

૧૫. ખુદાને મુહમ્મદ સ.અ.વ. અને આલે મુહમ્મદ અ.સ.ની આણ (વાસ્તો) આપો.

૧૬. દુઆ કરતી વખતે રૂદન કરો.

ઈમામ સાદિક અ.સ.એ ફરમાવ્યું છે કે: “જ્યારે પણ કોઈ આવશ્યકતા (જરૂરિયાત) માટે દુઆ કરવી હોય તો પહેલાં ખુદાના ગુણાનુવાદન કરો પછી સલવાત પઢો પછી રૂદન કરો ભલે ને એક જ આંસુ નીકળે તો પણ.”

ઈસ્લાક બિન અમ્મારે ઈમામ જાઅફરે સાદિક અ.સ.ને અરજ ગુજારી કે દુઆ કરતી વખતે રડવાનું મન થાય છે પરંતુ આંસુ નથી નિકળતાં પરંતુ જ્યારે સગા સબંધીઓને યાદ કરું છું તો આંસુ વહેવા લાગે છે; હું શું કરું?

આપ અ.સ.એ ફરમાવ્યું કે: “પહેલાં સગા સબંધીઓને યાદ કરો જ્યારે મન રડમશ થઈ જાય ત્યારે દુઆ કરો આવી રીતે દુઆ કબૂલ થઈ જશે.”

૧૭. બંને હાથ ઉંચા કરીને દુઆ કરો.

પયગમ્બરે ઈસ્લામ સ.અ.વ.એ ફરમાવ્યું છે કે: “કોઈ ગરીબ વ્યક્તિ દયાળુ વ્યક્તિ પાસે ખાવાનું માંગતો હોય તે રીતે આજીજીપૂર્વક હાથ ઉપાડીને દુઆ માંગો.”

૧૮. પોતાના મોમિન ભાઈઓ માટે (પણ) દુઆ કરતાં રહો.

૧૯. દુઆ કબૂલ થાય કે ન થાય દુઆ તો સતત કરતાં જ રહેવું જોઈએ, કદાચ દુઆ કબૂલ થવાના વિલંબમાં પણ ખુદાએ કોઈ કારણ રાખ્યું હોય. દુઆ પરવરદિગારને પ્રિય છે તેથી પરવરદિગારને પ્રિય હોય તેવા કાર્યને તજી દેવું જોઈએ નહીં.

૨૦. દુઆ પછી બંને હાથ મોઢા ઉપર ફેરવવા જોઈએ પછી માથા અને છાતી ઉપર ફેરવવા જોઈએ.

૨૧. દુઆ પૂર્ણ થાય ત્યારે “માશા અલ્લાહો લા-કુવ્વતા ઈલ્લા-બિલ્લાહ” કહેવું જોઈએ.

૨૨. લોકોના બધાં હક અદા કરી દેવા જોઈએ. જેના માથે કોઈનો હક અદા કરવાની જવાબદારી હોય તેની દુઆ કબૂલ થતી નથી.

૨૩. દુઆ કરતી વખતે આંગળીઓમાં માણેક (અકીક) અને ફીરોઝાની વીંટીઓ પહેરવી.

૨૪. દુઆના શબ્દો (પાઠ) પણ ખોટા હોવા જોઈએ નહીં કેમકે તેની (આવા ખોટા શબ્દ-પાઠની) પણ અસર થાય છે.

દુઆ કબૂલ થવાની આ સિવાય પણ શરતો છે જેમાંથી કેટલીક શરતોનું જ અમે ઉપર વર્ણન કરેલ છે.

દુઆ કબૂલ થવાના સંજોગો:-

દુઆ કબૂલ થવાની ઉપરોક્ત શરતો પરિપૂર્ણ કરવા ઉપરાંત એ પધ્ધતિઓ પણ અપનાવવી જરૂરી છે કે જેને કારણે દુઆ કબૂલ થવાના સંજોગો ઉજળા બને. આ બાબતોનો સબંધ ક્યારેક સમય સાથે હોય છે, ક્યારેક સ્થાન સાથે અને ક્યારેક પધ્ધતિ અને સંજોગો સાથે.

દા.ત. દુઆ કરવાના સમયની ચર્ચા કરીએ તો દુઆનો સર્વશ્રેષ્ઠ સમય શબે જુમ્આ (શુક્રવારની રાત), જુમ્આનો દિવસ, જુમ્આના દિવસનો આખરી સમય, રમઝાન મહીનાની રાત્રીઓ, અરફહની રાત્રી (શબે અરફહ), અરફહનો દિવસ, ઈદે ફિત્ર અને ઈદે અઝહાની રાત્રીઓ, ઈદે ગદીરની રાત્રી, ઈદોના દિવસો, રજબ માસની પ્રથમ રાત્રી, મધ્ય શાબાનની રાત્રી (શબે નીમએ શાઅબાન), મધ્ય રજબની રાત્રી (શબે નીમએ રજબ), પયગમ્બર સ.અ.વ.ની વિલાદતનો દિવસ,

મધ્યાહનનો સમય (વક્તે ઝવાલ), રહેમતનો વરસાદ થતો હોય તે સમય, પ્રાતઃકાળ (ફજ)ના પ્રારંભથી સુર્યોદય સુધીનો સમય, અઝાનનો સમય.

સ્થળની ચર્ચા કરીએ તો મસ્જિદ, ખાનએ કાઅબા, અરફહનું મેદાન, મુઝદલેફાનું મેદાન, રસૂલે ખુદા સ.અ.વ.નો રોઝો, ઈમામ હુસૈન અ.સ.નો રોઝો છે તે સમગ્ર વિસ્તાર અને પવિત્ર સ્થળો દુઆ કરવા માટેના શ્રેષ્ઠ સ્થળો છે.

સંજોગોની દ્રષ્ટિએ નમાઝ પછીની દુઆ, બીમાર વ્યક્તિની તેની ખબર અંતર પૂછવા જનાર વ્યક્તિ સબંધેની દુઆ, આપનાર વ્યક્તિ માટેની મિશ્કુકની દુઆ, રોઝો રાખનાર, બીમાર, હાજી, ઉમરા કરવાવાળા, અત્યાચાર પિડિતો, મોમિન, આશ્રિત વ્યક્તિઓની દુઆઓ, ઈફતાર (રોઝો ખોલવા)ના સમયની દુઆ અને માં-બાપની દુઆ (અને બદ-દુઆ-શ્રાપ બંને) આ સમય સંજોગોની દુઆઓ કબૂલ થવાના સંજોગો વધારે ઉજળા હોય છે.

કેટલીક દુઆઓ કે જે કબૂલ નથી થતી:-

જો કોઈ વ્યક્તિ કોઈ મહેનત પ્રયાસ કર્યા વગર ઘરમાં બેસી રહીને દુઆ જ કરતો રહે તે.

જો કોઈ વ્યક્તિ પોતાની પત્ની માટે બદ-દુઆ કરે. (તેને તલાક આપીને છુટી કરી દેવાનો અધિકાર તો હોય છે તેમ છતાં.)

જો કોઈ વ્યક્તિ લેણદાર પોતાની લેણાંની (ઉધારની) જવાબદારી સ્વીકાર કરે તે સંજોગોમાં દેણદાર દ્વારા લેણદાર માટે કરવામાં આવેલી બદ-દુઆ (દેણદાર પાસે સાક્ષીઓ રજુ કરી પોતાનો દાવો સાબિત કરવાનો હક હોય છે તેમ છતાં.)

ખુદાએ આપેલ આજીવિકા કોઈ વ્યક્તિ વેડફી નાંખે તે પછી ફરીથી આજીવિકા માટે દુઆ કરે તે સંજોગોમાં.

પોતાનું મકાન છોડીને બીજે રહેવા જઈ શકતો હોય તે સંજોગોમાં કોઈની પણ પોતાના પાડોશી માટેની બદ-દુઆ.

જે વ્યક્તિ ગુનાહો કરવાની બાબતે તદ્દન કૃત નિશ્ચયી હોય, બીજાઓ ઉપર અત્યાચાર કરતો હોય, હરામનો માલ ખાતો હોય તે દુઆ કરે તો તેમની દુઆ કબૂલ થતી નથી કેમકે પોતે જ લાનતને પાત્ર હોય છે.

ઉપરોક્ત શરતો-પદ્ધતિઓ સંજોગોનો અભ્યાસ કરતાં આપણી દુઆઓ કબૂલ કેમ થતી નથી તે સ્પષ્ટ થઈ જાય છે અને એ પણ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે માઅસૂમીન અ.સ.ની દુઆઓ કેમ રદ થતી નથી અને તેમનો દરેક ધ્યેય કેમ પરિપૂર્ણ થઈ જાય છે. એક અન્ય હકીકત એવી પણ છે કે માઅસૂમીન અ.સ. ખુદાની મરજીના જાણકાર અને ખુદાની મરજીના રહસ્યોના જ્ઞાતા હોય છે તેથી તેઓ (અ.સ.) આ અત્યંત પ્રબળ શસ્ત્રનો ખોટી રીતે ઉપયોગ નથી કરતા પરંતુ આ શસ્ત્રનો ક્યાં-કેવા સંજોગોમાં ઉપયોગ કરવો જોઈએ તે બાબતથી તેઓ સંપૂર્ણપણે વાકેફ હોય છે તેથી તેઓ (અ.સ.) અલ્લાહની મરજી જાણ્યાં વગર આ શસ્ત્રનો ઉપયોગ કરતાં જ નથી.

આપણે તો કોઈ સામાન્ય નજીવી તકલીફમાં પણ મોટી આફત આવી ગઈ હોય તે રીતે રડારોળ કરીને દુઆ કરવા લાગીએ છીએ. જ્યારે માઅસૂમીન અ.સ. શત્રુઓના ઘેરામાં ઘેરાઈ ગએલા હોવા છતાંયે પોતાના માટે દુઆ નથી કરતાં પરંતુ કૌમ સત્યના માર્ગે આવે તે માટે દુઆ કરતાં હોય છે. આપણે પોતાની શ્રેષ્ઠતા સાબિત કરવા માટે દુઆ કરીએ છીએ અને માઅસૂમીન અ.સ. ખુદાના દીનની સત્યતા સાબિત કરવા માટે “મુબાહિલા”નો ઈરાદો કરે છે.

દુઆની સૌથી વધુ જરૂરિયાત અને દુઆ કરવાવાળાની અત્યંત મહાન શ્રધ્ધા (માઅરેફત) જોવી હોય તો કરબલાના મેદાનમાં દ્રષ્ટિ દોડાવવી જોઈએ કે જ્યાં દરેક મુસીબત, દરેક કષ્ટ, દરેક વિડંબના, કષ્ટદાયક પરિસ્થિતિમાં મુકાએલ વ્યક્તિને બદ-દુઆ કરવા માટે ઉશ્કેરતી હતી, દરેક બલિદાન માં તે પોતાના વહાલસોયાની રક્ષાની દુઆ કરવા માટે મજબૂર કરી રહ્યો હતો, દરેક વેરાન થઈ ગએલો સેંથો, બરબાદ થઈ જતી યુવાની, બરબાદ થઈ જતું સૌભાગ્ય પણ દુઆ માટે જ પ્રેરણાં આપે છે પરંતુ ઈમામ અ.સ.ની રજા-પરવાનગી વગર ન તો કોઈ માં પોતાના વહાલસોયા બાળક માટે દુઆ કરે છે કે ન તો કોઈ સન્નારી પોતાની કૂખ ઉજાડનાર, પોતાના સૌભાગ્યને ભૂંસી નાંખનાર અને ન તો કોઈ પોતાની આશાઓના ઉપવનને વેરાન કરી દેનાર માટે બદ-દુઆ કરે છે

“હે ખુદા! મેં મારા વાયદાને પૂરો કર્યો, હવે તું પણ નાનાની ઉમ્મતની બખ્શિશનું ધ્યાન રાખજે!”

ہر ایک حسین بن علیؑ کے لیے ایک کربلا ہے اور ہر ایک کربلا کے لیے ایک حسین بن علیؑ ہے

سر العبد المذنب عبد المطلب محمد بن عبد الله

મોમિનની માંગણી (હાજત)

પૂરી ન કરવાની નિંદા

ઈમામ સાદિક અ.સ.એ ફરમાવ્યું છે કે: “જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પોતાના મોમિન ભાઈને કોઈ કામ કરવા જણાવે અને તે વ્યક્તિ તે કામ કરી શકે તેમ હોય તેમ છતાં ન કરે તો અલ્લાહ તઆલા કબરમાં તેને એક ભયંકર સર્પના હવાલે કરી દેશે કે જેનું નામ “શુજાઅ” છે જે હમેશાં તેની આંગળીઓમાં કરડતો રહેશે.” (અદાઈ, પાન નં ૧૯૦)

એક બીજી રિવાયતમાં છે કે આ સર્પ તેની આંગળીને કચામત સુધી કરડતો રહેશે. (એટલે કે તે વ્યક્તિને બખ્શવામાં આવે અથવા તેને અઝાબમાંથી મુક્ત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી.)

પોતાના ધર્મબંધુઓની માંગણીઓ પૂરી કરવા અને તેમની સહાય કરતાં રહેવાની બાબતે ઘણી રિવાયતો છે. ઈમામ બાકિર અ.સ.થી રિવાયત છે કે: “જે કોઈ પોતાના ધર્મબંધુની જરૂરીયાત પૂર્ણ કરે છે ત્યારે અલ્લાહ તઆલા તેને સિત્તેર હજાર ફરિશ્તાઓની છત્રછાયામાં મૂકી દે છે અને જરૂરીયાત પૂર્ણ કરવાના કાજે જેટલાં ડગ ભરવામાં આવે તેટલી નેકીઓ તેના નામએ આઅમાલમાં લખવામાં આવે છે, તેને એક પદોન્નતિ આપવામાં આવે છે અને તે કાર્ય પૂર્ણ કરી લે ત્યારે હજ અને ઉમરાહનો સવાબ લખવામાં આવશે.”

હઝરત ઈમામ જાઅફરે સાદિક અ.સ.થી રિવાયત છે કે: “મોમિન ભાઈની માંગણી-જરૂરીયાત (હાજત) પૂરી કરવી તે હજ-હજ અને હજ છે.” એટલે સુધી કે “હજ” શબ્દનો આપે દસ વખત પુનઃરોચાર કર્યો.

રસૂલે અકરમ સ.અ.વ.એ ફરમાવ્યું છે કે:

“મેં મેઅરાજની રાત્રિએ સ્વર્ગના બીજા દ્વારે આ શબ્દો લખેલાં જોયાં છે: દરેક વસ્તુનો એક વસીલો છે, પરલોક (આખેરત)માં પ્રસન્નતા (ઐશ આરામ)નો વસીલો ચાર વસ્તુઓ છે:

૧. અનાથોના માથે હાથ ફેરવવો (અનાથો સાથે પ્રેમપૂર્વક વર્તાવ કરી તેમની સહાયતા કરવી.)

૨. વિધવા સ્ત્રીઓ સાથે સદ્ભાવ (ઉપકાર-મહેરબાની) દાખવવો.

૩. મોમિનોની જરૂરીયાતો પૂરી કરવી.

૪. દરિદ્રો અને ગરીબ લોકોની દેખભાળ રાખવી અને તેમની સેવા કરવી અને મોમિનોને ખુશ કરવા.”

શૈખ ફુલૈની (રહ.) અને શૈખ સદૂક (રહ.)એ સુદૈર સૈરફીથી એક સવિસ્તાર (લાંબી) હદીસ વર્ણવી છે કે: “જ્યારે અલ્લાહ તઆલા મોમિનને કબરમાંથી ઉઠાવશે (પુનઃજીવિત કરશે) ત્યારે એક આકૃતિ પણ તેની સાથે કબરમાંથી નિકળશે જે તેની આગળ-આગળ રહેશે. તે મોમિન કયામતના ભયંકર દ્રશ્યો જોશે ત્યારે તે આકૃતિ તેને કહેશે: “તારે બીક રાખવાની કે ચિંતા કરવાની જરૂર નથી તને તે ખુદા પાસેથી પ્રસન્નતા-આદર અને ઉચ્ચ સ્થાનની ખુશખબર આપવામાં આવી છે.”

એટલે સુધી કે તે મોમિન જ્યારે લેખાજોખા (હિસાબ)ના સ્થાને પહોંચશે ત્યારે અલ્લાહ તઆલા તેનો હિસાબ સરળતાથી લેશે ત્યારે પણ તે આકૃતિ તેને શુભ સમાચાર આપતી રહેશે. અલ્લાહ તઆલા તે મોમિનને જન્નતમાં જવાની આજ્ઞા આપશે ત્યારે પણ તે આકૃતિ તે મોમિનની આગળ-આગળ જ રહેશે.

ત્યારે તે મોમિન કહેશે: “ખુદાની દયા-કૃપા તમારા પર હજો! તમો મારા ખૂબ જ સારા સાથી છો, તમો મારી કબરમાંથી મારી સાથે નીકળ્યાં અને અલ્લાહ તઆલાની મારા માટેની પ્રસન્નતા અને ઉચ્ચ સ્થાનના શુભ સમાચાર તમો સતત મને આપતાં રહ્યાં છો. એટલે સુધી તે પ્રસન્નતા અને તે ઉચ્ચ સ્થાન મને પ્રાપ્ત થઈ ગયું, હવે બતાવો કે તમો છો કોણ?”

ત્યારે તે આકૃતિ કહેશે: “તે જગતમાં એક મોમિન ભાઈને ખુશ કર્યો હતો, અલ્લાહ તઆલાએ તે ખુશીમાંથી મારું સર્જન કર્યું છે જેથી કરીને કયામતના દિવસે હું તમને ખુશ રાખી શકું.”

સૂક્ષ્માહ સ.અ.વ.ના

વિશિષ્ટગુણો

(હપ્તો બીજો)

૧૭. જ્યારે કોઈ ઇશારો કરવાનો પ્રસંગ ઉપસ્થિત થતો ત્યારે આંગળીથી ઇશારો કરતાં હતાં; આંખ કે ભવાંથી નહીં.

૧૮. જ્યારે પ્રસન્ન થતાં ત્યારે પણ પ્રસન્નતાનો વધારે દેખાવ નહોતાં કરતાં.

૧૯. આપ સ.અ.વ. હંસી વેરતી વખતે માત્ર સ્મિત કરતાં. હંસતી વખતે આપની ખડખડાટ હંસી ક્યારેક જ સાંભળવા મળતી.

૨૦. આપ સ.અ.વ. હમેશાં એવી તાકીદ કરતાં હતાં કે જે હાજર છે તે મારી વાત હાજર નથી તેને પહોંચાડે.

૨૧. આપ સ.અ.વ. ફરમાવતાં હતાં કે જે લોકો પોતાની યાચનાઓ મને પહોંચાડી શકતાં નથી તેમની જરૂરીયાતો મારા સુધી પહોંચાડો.

૨૨. કોઈનાથી ભૂલ-ચૂક થઈ જાય તો તેનો ઉધડો લેતાં નહોતાં.

૨૩. આપના સાથીઓ અને વિદ્યાર્થીઓમાંથી જે કોઈ પણ આપના સાનિધ્યમાં બેસતા તે જ્ઞાન અને ડહાપણથી સમૃદ્ધ થયા વગર પરત જતા નહોતા.

૨૪. લોકોના દુર્વ્યવહારની આપને જાણકારી રહેતી હતી તેમ છતાં આપ સ.અ.વ. પાછીપાની કરતાં નહોતાં.

૨૫. આપ સ.અ.વ. લોકોને સસ્મિત વદને અને ઉમળકાભેર મળતાં હતાં.

૨૬. આપ સ.અ.વ. હમેશાં પોતાના સાથીઓના સંપર્કમાં રહેતાં હતાં.

૨૭. આપ સ.અ.વ. લોકોની પરિસ્થિતિથી જાણકાર રહેવાની બાબતે હમેશાં પ્રયત્નશીલ રહેતાં હતાં.

૨૮. આપ સ.અ.વ. સારી ટેવોવાળા વ્યક્તિને પોતાની પાસે બેસાડતાં હતાં. મુસલમાનોનો શુભેચ્છક આપની દ્રષ્ટિએ સારી ટેવાવાળો વ્યક્તિ ગણાતો.

૨૯. આપ સ.અ.વ. એવા લોકોને મહાન વ્યક્તિઓ માનતાં હતાં કે જે અન્યો સાથે દયા-કૃપા, ઉપકાર કરતાં હોય અને બીજાઓને સહાય કરવા તત્પર રહેતાં હોય.

૩૦. વિદ્વાન, સુધારક અને સદ્ચારિત્રવાન વ્યક્તિઓને આપ માન આપતાં હતાં.

૩૧. દરેક કૌમના (કોઈ પણ સમાજના) પછી તે બિન-મુસ્લિમ હોય તો પણ સજ્જન-સદ્ગૃહસ્થો પ્રત્યે આપ પ્રેમભાવ રાખતાં હતાં અને તેમના ઉપર ઉપકાર કરતાં હતાં.

૩૨. આપ સ.અ.વ. કોઈ પણ સભા-બેઠકમાં ખુદાના સ્મરણ (ઝિક્રે ખુદા) સાથે જ ઉપસ્થિત રહેતાં હતાં.

કુરઆને મજુદમાં અનેક વિધાઓ અંગેના ઉલ્લેખો

(ગતાંકથી ચાલુ)

૮. કુરઆન અને કૃષિશાસ્ત્ર:-

“કમસલે જન્નતિમ-બે-રબ્બતિન અસાબલા વાબેલુન ફઆતત ઓકોલહા મેઅફૈન” (સૂરએ બકરહ, આયત ૨૬૫)

અર્થાત: “તેનું ઉદાહરણ તે ઉંચાણમાં સ્થિત બગીચા જેવું છે કે તેના ઉપર ઘોઘમાર વરસાદ વરસે પછી તેની ઉપજ બમણી થઈ જાય છે.”

આયતથી તદ્દન સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે ઉંચાણ પર સ્થિત બગીચાને યોગ્ય પ્રમાણમાં પાણી મળે તો ઉપજ વધી જવાની શક્યતાઓ વધી જાય છે અને કારણ એ પણ હોઈ શકે કે નીચાંણવાળી જમીન સુધી પહોંચતા પહોંચતા પાણી પોતાની મૂળ શક્તિ ગુમાવી દેતું હોય અને તેમાં જમીનના ગુણધર્મો ભળી જતાં હોય પરંતુ ઉંચાણ પર સ્થિત જમીનને પાણીના ગુણધર્મો પાણી દુષિત થાય તે પહેલાં જ મળી જાય છે તેથી ત્યાં ઉપજ વધારે થવાની શક્યતા વધી જાય છે.

એક જગ્યાએ ખેત પેદાશોના સંરક્ષણ (સાયવણી-જાળવણી)ના સંદર્ભે જનાબ યૂસુફ અ.સ. દ્વારા કુરઆનમાં વર્ણન છે કે:

“કાલા તઝરઊના સબ્આ સિનીના દઅબન ફમા-હસત્તુમ ફઝરહો ફી સુમ્બોલેહી.” (સૂરએ યૂસુફ, આયત ૪૭)

અર્થાત: “તમો સાત વરસ સુધી સતત ખેતી કરજો અને જે કાંઈ ઉપજ આવે તેનો મોટો ભાગ કણસલા (ડુંડા) સાથે જ સાયવી રાખજો કેમકે તે પછીના સાત વર્ષ ઘણી સપ્તાઈના (દુકાળના) આવશે.”

આ પ્રસંગનું વર્ણન કરીને કુરઆન કૃષિશાસ્ત્રીઓને એ હકીકત જણાવે છે કે જો અનાજને કણસલામાંથી કાઢીને રાખવામાં આવે તો બગડી (અખાદ) જવાની શક્યતાઓ વધી જાય છે અને કણસલામાં જ દાણાંને રહેવા દેવામાં આવે તો તેની આવરદા વધી જાય છે. આ મુદ્દો કૃષિશાસ્ત્રનો અગત્યનો સિધ્ધાંત છે જેનાથી દરેક યુગમાં લાભાંવિત થઈ શકાય છે.

૯. કુરઆન અને પ્રસુતિશાસ્ત્ર:-

“યખ્લોકોકુમ ફી બુતૂને ઉમ્મહાતેકુમ ખલકમ-મિમ-બાઅદા ખલકિન ઝોલોમાતિન સલાસિન.” (સૂરએ ઝોમર, આયત ૬)

અર્થાત: “તે (અલ્લાહ) તમને તમારી માતાઓના પેટમાં સતત બનાવતો (ઉત્પન્ન કરતો) રહે છે અને આ કાર્ય ત્રણ (જાતના) અંધકારમાં થતું રહે છે.”

આ માતૃગર્ભમાં માનવબાળના ગર્ભાવસ્થાની સ્થિતિઓ અને તબક્કાઓનું વર્ણન છે કે માનવગર્ભ-વિર્ય-ગાઢા ચિકણાં પ્રવાહી અને માંસના લોચા જેવા તબક્કાઓમાંથી પસાર થઈ મનુષ્ય (સજીવ માનવબાળ)ના તબક્કા સુધી પહોંચે છે.

આધુનિક સંશોધનો દ્વારા સાબિત થયેલ છે કે માનવ ઉત્પત્તિની ઘટનાઓની શૃંખલા વિર્યથી લઈ માનવબાળના જન્મ સુધી સતત ચાલતી જ રહે છે અને આ ઘટનાક્રમ ત્રણ પડદાઓ-કૂખના અંધકાર-ગર્ભાશયના અંધકાર અને (ગર્ભાશયની) પાતળી ચામડીના અંધકારમાં થાય છે.

હકીકત તો એ છે કે આ સૃષ્ટિના સર્જક (અલ્લાહ)ની સર્જન શક્તિની સર્વોચ્ચતા છે; નહીંતર મનુષ્ય જેવું સુંદર સર્જન-તે પણ આવા અંધકારમાં અને તેમાં પણ એક જળ (જેવા) બિંદુ (વિર્ય)માંથી- કરવું તે માત્ર અને માત્ર આપણાં પરવરદિગારનો કમાલ છે. જગતનો કોઈ સર્જક આવી રીતે સર્જન અંગે વિચારી પણ ન શકે ત્યાં સર્જન કરવાનો પ્રશ્ન જ ક્યાં છે??!!

(કમશ...)

ખુદાવન્દે આલમ અને મનુષ્યનું અલ્લાહ સાથેનું સામિપ્ય

આપણે ખુદાવન્દે
આલમની મહાનતાને
ઓળખવાની સાથે આપણી
પોતાના સ્થાન અને આપણી
પરિસ્થિતિને જાણી શકીએ
અને તે સમજી લઈને
અલ્લાહ તઆલાની
આજ્ઞાઓનું પાલન કરી આ
જગત અને પરલોકમાં
સફળતા પ્રાપ્ત કરી શકીએ તે
માટે ખુદાવન્દે આલમની
હસ્તિ આપણાં માટે કેટલી
દયાળુ અને કૃપાળુ છે તે
જાણવું જરૂરી છે. આવો, એ
હકીકત સમજવા પ્રયત્ન
કરીએ કે આપણો અને
ખુદાનો નજીકનો સબંધ કેવો
છે.

કુરઆનની અનેક
આયતોનો અભ્યાસ કરતાં
સ્પષ્ટ થાય છે કે મનુષ્યનો
અને ખુદાનો નજીકનો સબંધ
ચાર પ્રકારનો છે:

૧. કેટલીક આયતો દર્શાવે
છે કે ખુદાની ઝાત મનુષ્યની
પાસે જ છે તેથી જ નબીયે
કરીમ સ.અ.વ. થકી કહેવામાં
આવ્યું છે કે: “મારા બંદાઓ
જ્યારે આપને મારા વિશે પૂછે
તો (આપ) કહી દો કે હું
તેમની પાસે જ છું. દુઆ
કરવાવાળો જ્યારે મને પોકારે
છે ત્યારે હું તેની યાચના
સ્વીકારું છું તેથી તેમના માટે
જરૂરી છે કે તેઓ મારા
આમંત્રણને સ્વીકારે, મારા
ઉપર ઈમાન લાવે અને
સત્યના માર્ગે ચાલે.”
(બકરહ, આયત ૧૮૬)

એટલે મનુષ્યનું ડહાપણ
એમાં જ છે કે મનુષ્ય જાતે
મહેનત કરે, યાચના માટે
બીજાઓના ચક્કરમાં ન પડે
પરંતુ માત્ર અને માત્ર
અલ્લાહ સમક્ષ જ યાચના કરે
કેમકે બીજાઓ કરતાં
અલ્લાહ-એક માત્ર અલ્લાહ-

لَيْسَ لِلَّهِ بِكُفٍّ عَنْ عِبَادِهِ

પોતાના સેવકોને વધુ સારી રીતે આપનારો છે અને આજીવિકા વિગેરેના સંસાધનો ઉપલબ્ધ કરાવનાર પણ તે એક માત્ર છે.

૨. કેટલીક આયતો એવું દર્શાવે છે કે મનુષ્યના નજીક માંહેનાઓમાં અલ્લાહ સૌથી વધારે તેની પાસે છે. દા.ત. મૃત્યુની ભયંકર પરિસ્થિતિમાં જ્યારે મનુષ્યને સહાયતા અને ટેકાની ખૂબ જ આવશ્યકતા હોય છે ત્યારે મનુષ્ય પોતાના સબંધીઓ પોતાની સાથે છે તેવું વિચારે છે પરંતુ અલ્લાહ કહે છે કે: “તે સમયે તો બીજાઓની સરખામણીમાં હું જ તમારાથી વધારે નજીક હોઉં છું પરંતુ તમે (મને) જોઈ નથી શકતાં.” (વાકેઆ, આયત ૮૫)

૩. કેટલીક આયતો એવું દર્શાવે છે કે અલ્લાહ

મનુષ્યની ઘોરી નસથી પણ વધારે પાસે છે તેથી ફરમાવ્યું છે કે: “અમો (તો) મનુષ્યની ઘોરી નસ કરતાં પણ (તેની) પાસે છીએ.” (કાફ, આયત ૧૬)

૪. કેટલીક આયતોમાં તો એટલે સુધી કહેવામાં આવ્યું છે કે અલ્લાહની ઝાત તો મનુષ્ય માટે તેના પોતાના અસ્તિત્વ કરતાં પણ વધુ તેની પાસે છે. તેથી જ ફરમાવ્યું છે કે: “હે ઈમાન લાવનારાઓ! તેઓ (અલ્લાહ અને તેના રસૂલ) જ્યારે તમને જીવનને સાર્થક કરવાની શિખામણ આપે ત્યારે તેમની આજ્ઞા (વાતો)ને સ્વીકારી લો અને જાણી લો કે અલ્લાહ તો મનુષ્ય અને તેના અંતરઆત્માની વચ્ચે જ હોય છે.” (અન્ફાલ, આયત ૨૪)

ઈમાન અને સદ્ચારિત્રતા ધોરણે લોકોનું વર્ગીકરણ

કુરઆને મજુદમાં ઈમાન અને સદ્ચારિત્ર ધરાવતાં લોકોને અનેક સમૂહો અને વર્ગોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે અને તે ધોરણે જ આલોક અને પરલોકમાં તેમની શું પરિસ્થિતિ થશે તેનું પણ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે; તે જોઈએ:

પ્રથમ સમૂહ: કેટલાંક લોકો એવા હોય છે તે ઈમાન પણ ધરાવતાં હોય છે અને સદ્વર્તન પણ કરતાં હોય છે. આ લોકો જ સફળ થશે તેથી જ ઈશ્દિ થએલ છે કે: “જે લોકો ઈમાન લાવ્યાં છે અને સદ્વર્તન કરે છે તેમના માટે ખુશખબર અને તેમનું પરિણામ (આકેબત) સલામતી છે.” (સૂરએ રઅદ, આયત ૨૯) તેવી જ રીતે એક અન્ય સ્થળે સ્પષ્ટ રીતે ઈશ્દિ થએલ છે કે: “દરેક સ્ત્રી કે પુરૂષને તેના સારા કાર્યો (નેક કામ)નો બદલો મળશે જ પરંતુ શરત એ છે કે તેઓ ઈમાન ધરાવતાં હોય.” (સૂરએ નહલ, આયત ૯૭)

બીજે સમૂહ: એ લોકો કે જેઓ ઈમાન ધરાવતાં નથી અને સદ્ચારિત્ર પણ નથી એ લોકો અઝાબ (અલ્લાહ તરફની શિક્ષા)ને પાત્ર છે. એટલે જ ઈશ્દિ થએલ છે કે: “આ એ લોકો છે કે જેઓ (અન્ય કોઈને) અલ્લાહનો સમોવડિયો (સાથી) માને છે, તેમણે જાણે કે જન્નતને પોતાના માટે વર્જ્ય (વર્જિત-હરામ) કરી લીધી છે અને તેમનું (છેવટનું) ઠેકાણું જહન્મ છે.” (સૂરએ માએદહ, આયત ૭૨)

ત્રીજે સમૂહ: એ લોકો છે જેઓ ઈમાન તો ધરાવે છે પરંતુ તેઓ સદ્કાર્યો કરતાં નથી. આ લોકો બે પ્રકારના હોય છે. આ પૈકી કેટલાંક એ લોકો છે જેઓ ઈમાન તો લઈ આવ્યાં છે પરંતુ તેમને સદ્કાર્યો કરવાની નવરાશ કે તક મળતી જ નથી. આ પ્રકારના લોકોને મુક્તિ મળશે (નજાત યાફતા). અને બીજા પ્રકારના એ લોકો છે તેઓ ઈમાન લઈ આવ્યા પછી પણ અને તેમને સદ્કાર્યો કરવાની તક અને પરિસ્થિતિ પ્રાપ્ત હોવા છતાં સદ્કાર્યો કરતાં નથી; આવા નિષ્ક્રિય (બેઅમલ) લોકો અધર્મિ (ફાસિક) અને ગુનેગાર (અપરાધી)માં ગણાશે.

ચોથો સમૂહ: આ સમૂહમાં એવા લોકોનો સમાવેશ થાય છે જે લોકો સદ્કાર્યો તો કરે છે પરંતુ તેઓ ઈમાન લાવ્યાં નથી. આવા લોકોનો અંજામ (છેવટનું ઠેકાણું) પણ અઝાબ પામનાર લોકો સાથે જ છે અને તેમના સદ્કાર્યોનો કોઈ લાભ તેમને થશે નહીં. આવા લોકો માટે કુરઆને મજુદમાં ઈર્શાદ થયેલ છે કે: “જે લોકોએ પોતાના રબ (અલ્લાહ)ને (રબ માનવાની બાબતે) ઈન્કાર કર્યો તેમના સદ્કાર્યો એવી રાખ જેવા છે કે જેને વાવાઝોડું આવશે તે દિવસે પવન ઉડાવીને લઈ જશે. તેઓને પોતાના સદ્કાર્યોનો લેશમાત્ર પણ લાભ થશે નહીં અને આ તો ઘણી મોટી નીતિબ્રષ્ટતા અને અવળો માર્ગ છે.” (સૂરએ ઈબ્રાહીમ, આયત ૧૮) આ આયતથી એવો સ્પષ્ટ સંદેશ પ્રાપ્ત થાય છે કે કાફરોના સદ્કાર્યોથી ઈમાન ધરાવતાં લોકોએ આકર્ષિત થઈને તેમના ચાહક બની જવું જોઈએ નહીં અને તેમના સદ્કાર્યો નાશને પાત્ર છે તે બાબતે લોકો એવું વિચારતાં ન થઈ જાય કે આ તો ખુદાનો તેમના પર અત્યાચાર ગણાય પરંતુ તેમના સદ્કાર્યો સ્વયં અને મૂળભૂત રીતે જ રાખના ઢગલાંથી વિશેષ કાંઈ નથી.

પાંચમો સમૂહ: કેટલાંક લોકો એવા પ્રકારના હોય છે કે ઈમાન તો ધરાવતાં હોય છે પરંતુ તેમના કેટલાંક કાર્યો સદ્કાર્યો હોય છે અને કેટલાંક દુષ્ટ અને ભૂંડા હોય છે. આવા લોકો પોતાના ઈમાનને કારણે મુક્તિ તો મેળવશે પરંતુ પોતાના કેટલાંક દુષ્ટ અને ભૂંડા કાર્યોના કારણે ગુનાહોથી મુક્તિ મેળવવા માટે તેમને આ જગતમાં જ અથવા મૃત્યુ પછી બરખામમાં અથવા છેવટે પરલોક (આખેરત)માં સજા ફટકારવામાં આવશે અને એ પણ શક્ય છે કે ખુદાવંદે આલમ (પોતાની દયા-કૃપાથી અને તેના કોઈ નેક અને પવિત્ર બંદાની ભલામણથી કે શફાઅતથી અથવા તો તેના કોઈ એકાદ અત્યંત નેક કામના બદલામાં) આ પ્રકારના લોકોને માફ પણ કરી દે. તેથી જ ઈશાદ થએલ છે કે: “કેટલાંક એવા લોકો કે જેમણે પોતાના ગુનાહો સ્વીકારી લીધાં અને પોતાના સદ્કાર્યોની સાથે બીજા દુષ્ટ-ભૂંડા કાર્યોને ભેળવી દીધાં (તે લોકો માટે) એ અશક્ય નથી, અલ્લાહ તેમને માફ કરી દે. નિઃશંકપણે અલ્લાહ ઘણો મહાન ક્ષમાદાતા અને દયાળુ છે.” (સૂરએ તૌબા, આયત ૧૦૨)

સ્ત્રીઓ અને પુરુષોનો વ્યવહાર

કુરઆન મજીદ:-

ખુદાવન્દે આલમ કુરઆન મજીદમાં ઘોષણાં કરે છે કે:

પુરુષો સ્ત્રીઓના રક્ષકો છે અને અલ્લાહે તેઓ પૈકી કેટલાંક ને કેટલાંક ઉપર સર્વોપરિતા આપી છે અને એટલા માટે (પણ) કે પુરુષોએ પોતાનું ધન વાપર્યું હોય છે તેથી જે સદાચારી સ્ત્રીઓ હોય છે તે આજ્ઞાંકિત હોય છે અને અલ્લાહની આજ્ઞા પ્રમાણે પોતાના પતિની અનુપસ્થિતિમાં તેની માલ-મિલ્કત અને તેની આબરૂની રક્ષા કરે છે. (સૂરએ નિસાઅ, આયત ૪૧)

હદીસો:-

પયગમ્બર અકરમ સ.અ.વ. દરેક બા-ઈમાન (જે ઈમાન લાવી છે તે) સન્નારીને સંબોધીને ફરમાવે છે કે: હે સ્ત્રીઓ! પોતાના પતિની આજ્ઞાઓનું પાલન કરતાં રહો જેથી કરીને તમને દુન્યા અને આખેરતમાં ભલાઈ (સારો બદલો) પ્રાપ્ત થાય. પોતાના માતા-પિતા સાથે સદ્વ્યવહાર કરજો જેથી કરીને તમારા ઘરની બરકતમાં વૃદ્ધિ થાય. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ, હદીસ ૪૩૩૮૮)

ઈમામ મુહમ્મદ બાકિર અ.સ. એ ફરમાવ્યું છે કે:

કયામતના દિવસે અલ્લાહની બારગાહમાં સ્ત્રી માટે તેના પતિની પ્રસન્નતા અને રાજીપણાંથી વધારે ઉપયોગી કોઈ ભલામણ કરનાર નહીં હોય (એટલે કે ગુનાહોની સજામાંથી બચવાની યાચના - શફાઅત માટે પતિનો રાજીપો ખુબ જ આવશ્યક સિધ્ધ થશે.) (ખેસાલ, પા ૫૮૮)

રસૂલે ખુદા સ.અ.વ. ફરમાવે છે કે:

સત્તારીઓમાં એ સત્તારીઓ શ્રેષ્ઠ છે કે જેઓ પોતાના પતિના સંતાનોની માતા હોય, ખૂબ પ્રેમાળ હોય, સદાચારી હોય, સગા-વહાલાઓમાં પ્રિય હોય, પતિ સાથે વિનમ્રતાથી વર્તાવ કરનારી અને આજ્ઞાંકિત હોય, પોતાના પતિ માટે શણગાર સજનારી હોય અને પારકા સમક્ષ પોતાનો શણગાર સંતાડનારી હોય, પોતાના પતિની વાત સાંભળનાર અને તેને માનનારી હોય. (ઉસૂલે કાફી, ભા ૫, પા ૩૨૪, હદીસ ૧)

નબીએ અકરમ સ.અ.વ. એ ફરમાવ્યું છે કે:

જે સ્ત્રી પોતાના પતિને તકલીફ પહોંચાડતી હોય - જો તે જીવનભર રોજા રાખતી રહે, રાત્રે ઈબાદત કરતી રહે, ગુલામોને આઝાદ કરતી રહે, પોતાનું ધન અલ્લાહના કાજે ખર્ચ કરતી રહે તો પણ ખુદાવન્દે આલમ તેની એક પણ નમાઝ અને એક પણ સદ્કાર્ય ત્યાં સુધી સ્વીકારતો નથી કે જ્યાં સુધી તે પોતાના પતિને રાજી ન કરી લે - નહીં તો તે સ્ત્રીને જહન્નમમાં સૌથી પહેલાં નાખી દેવામાં આવશે.

તે પછી ફરમાવ્યું છે કે:

પુરુષ પણ પોતાની પત્નિને રંજાડશે અને તેના ઉપર અત્યાચાર કરશે તો તેના માટે પણ આવો જ ગુનાહ અને અઝાબ નિશ્ચિત કરવામાં આવેલ છે. (સવાબુલ આઅમાલ, ,પા ૩૩૫, હદીસ ૧)

ઈમામ સજ્જાદ અ.સ. એ સ્ત્રીઓ અને પુરુષોના (એક-બીજા ઉપરના) હકો બયાન ફરમાવ્યાં છે. તે સંક્ષિપ્તમાં આ પ્રમાણે છે:

એ વાતનું ધ્યાન રાખજો કે ખુદાએ સ્ત્રીને તમારી સાથી અને તમારા આરામનું માધ્યમ બનાવેલ છે. તમારા બંનેની ફરજ છે કે એક-બીજાના અસ્તિત્વના કારણે ખુદાના

ગુણગાન (હમ્દો-સના) કરતાં રહો! અને (આ બંને) મુલ્યવાન નેઅમતોનો આભાર માનતા રહો, એક-બીજા સાથે સદ્વ્યવહાર કરતાં રહો, એક-બીજાને માન આપો અને પ્રેમ દર્શાવો. જો ગુનાહ ન હોય તો એક-બીજાની વાત સ્વીકારો અને એક-બીજાના અધિકારોને અદા કરતાં રહો.

ઈમામ બાકિર અ.સ. એ ફરમાવ્યું છે કે:

તમો પૈકી પોતાની પત્નિને માન આપનાર વ્યક્તિ ખુદાવન્દે આલમ સમક્ષ સૌથી વધુ સન્માનનીય છે. (વસાએલુશ્શીઆ, ભા ૧૫, પા ૫૮, હ ૬)

ઈમામ અલી અ.સ. એ પોતાના પત્નિ હઝરત ફાતિમા સલા. વિશે ફરમાવ્યું છે કે:

“ખુદાના સમ! મેં કદીય ફાતિમા સલા.ને કોપિત નથી કર્યા અને કદીયે તેમને કોઈપણ કામ પરાણે કરવા કહ્યું નથી. તેમણે પણ મને કદીયે દુઃખી નથી કર્યા અને મારી મરજી વિરુદ્ધ કોઈ કાર્ય કર્યું નથી. હું જ્યારે પણ તેમને જોતો હતો ત્યારે મારા સઘળા દુઃખ - તકલીફ દૂર થઈ જતાં હતાં.” (કશ્ફુલ ગુમ્મહ, ભા ૧, પા ૩૬૩)

સહીફાએ કામેલા

Sahifa Sajjadia

Ali ebn-e Hossein Imam Sajjad

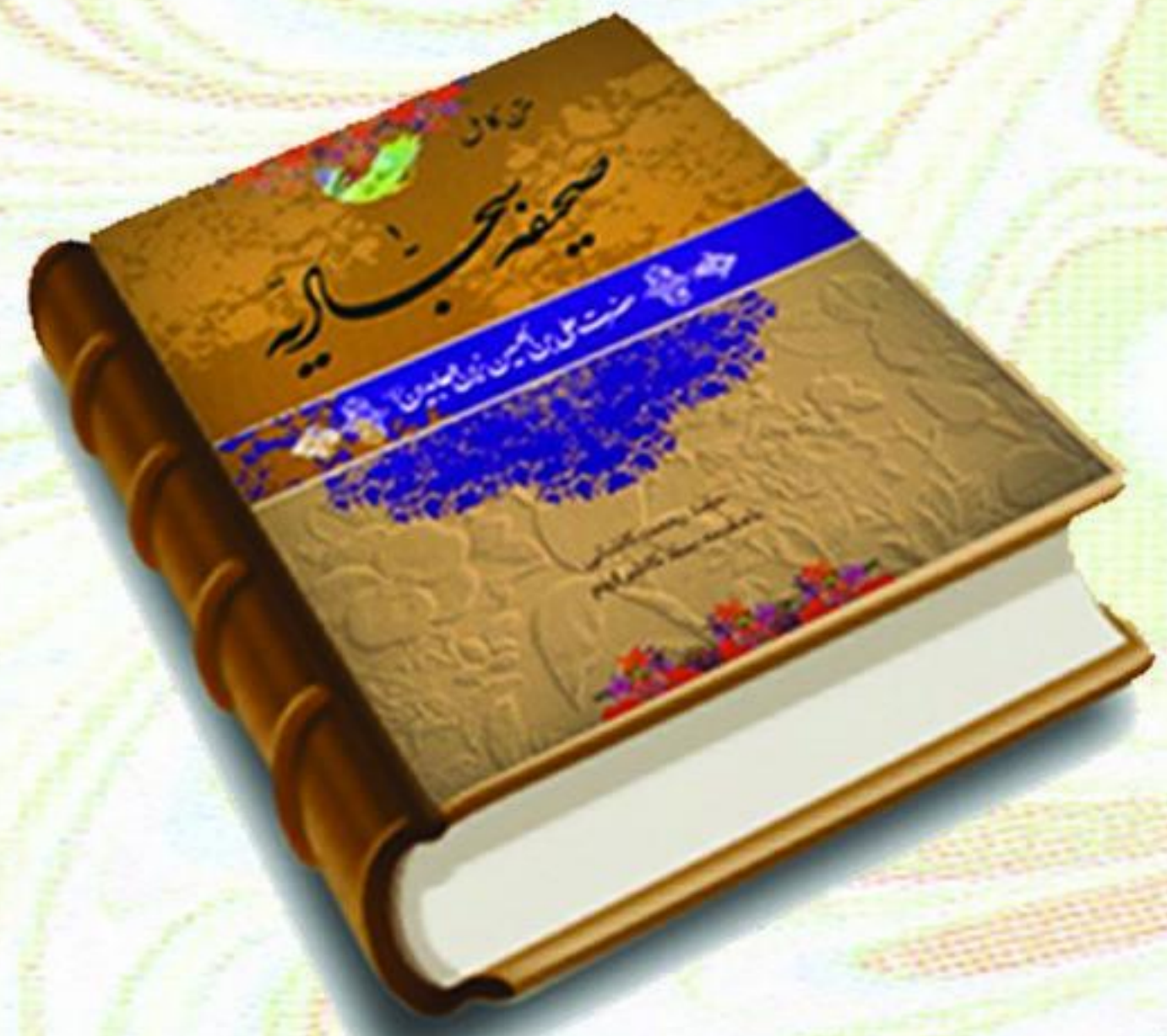

“સહીફાએ કામેલા” ઈમામ સજજાદ અ.સ.ની દુઆઓનું સંગ્રહ છે જેનો અભ્યાસ કરતાં સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે આપની દુઆઓનું તત્વજ્ઞાન (હેતુ) એ નથી જે સામાન્ય રીતે આપણી દુઆઓનું હોય છે કે મનુષ્યો જરૂરીયાત હોય, તકલીફ હોય ત્યારે હાથ ફેલાવીને પોતાની જરૂરીયાતની પૂર્તિ માટે અલ્લાહ પાસે યાચના કરી લે અને પછી ગરજ પૂરી થઈ જાય ત્યારે નમાઝનો મુસલ્લો લપેટી લે અને દુઆ માટે ના હાથ પાછા નીચે કરી દે પરંતુ આપ અ.સ.એ પોતાની દુઆઓને પોતાની જરૂરીયાતની માંગણીઓની યાચનાને બદલે પોતાના દાસત્વ (બંદગી)ને જાહેર કરવાનું સાધન

બનાવી લીધેલ કે આ દુઆ પાછળનો મૂળભૂત હેતુ (તત્વજ્ઞાન) પોતાની માંગણી પૂરી કરાવવી તે નથી પરંતુ અલ્લાહની મહાનતા અને પોતાના દાસત્વની વાસ્તવિકતાની પ્રતિતી છે. કારણ કે મનુષ્યને જ્યાં સુધી પોતાના માલિક (અલ્લાહ)ની મહાનતા અને પોતાની નિર્બળતાની સંપૂર્ણ પ્રતિતી ન થઈ જાય ત્યાં સુધી તે દુઆ (ખુદા સમક્ષ યાચના) કરવાને લાયક જ ન ગણાય અને જ્યારે તેને આ પ્રતિતી થઈ જાય ત્યારે તો મનુષ્ય માથાથી પગ સુધી સંપૂર્ણપણે સ્વયં જ યાચના બની જાય છે. એટલે સુધી કે તેના મનમાં ક્યારેય માલિક (અલ્લાહ)ની મહાનતાની પ્રતિતીમાં ઓછપ આવી શકે નહીં અને તેની પોતાની નિર્બળતા કદી પોતાના માલિક (અલ્લાહ) પ્રત્યે નિસ્પૃહતામાં ફેરવાઈ જઈ શકે નહીં.

કુરઆને મજીદમાં પણ આ બાબત પ્રત્યે અંગૂલી નિર્દેશ કરતાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે: “જો તમારી દુઆઓ ન હોત તો અલ્લાહ તમારી પરિસ્થિતિ પ્રત્યે દ્રષ્ટિ પણ ન કરતે.” અને આ કારણે જ રિવાયતમાં દુઆને “ઈબાદતનું કેન્દ્રબિન્દુ” ગણવામાં આવેલ છે.

મજીદ

હઝરત ઈમામ સજજાદ અ.સ.ની દુઆઓનો એક અત્યંત મહત્વનો હેતુ એ પણ જોવા મળે છે કે આપ અ.સ.એ દુઆને ઈમાનવાળાઓ માટે ચારિત્ર ઘડતર અને અત્યાચારીઓ માટે વિરોધ પ્રગટ કરવાના શ્રેષ્ઠ સાધન તરીકે પ્રસ્થાપિત કરેલ છે અને પોતાની દુઆઓ થકી એ વાતોની ઘોષણાં કરી છે કે જેની ઘોષણાં બીજી કોઈ રીતે શક્ય જ નહોતી.

સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કહીએ તો જે ધ્યેય સિધ્ધી અમીરુલ મોઅમેનીન અ.સ.એ પોતાના ઉદબોધનો (ખુત્બાઓ)થી મેળવી હતી તે ધ્યેય સિધ્ધી ઈમામ સજજાદ અ.સ.એ પોતાની દુઆઓ થકી મેળવી છે અને આ રીતે સ્પષ્ટ કરી દીધું છે કે અલી અ.સ.નું કાર્ય અલ્લાહના સંદેશા (પૈગામે ઈલાહી)ને લોકો સુધી પહોંચાડવાનું અને અત્યાચારનો વિરોધ દર્શાવવાનો હતો તે માટે સાનુકુળ પરિસ્થિતિ

السلام عليك يا الحكيم

હોય અને યોગ્ય શ્રોતાગણ મળી જાય ત્યારે તે કાર્ય તેમને સંબોધીને ઉદ્બોધન દ્વારા કરી શકાય અને પરિસ્થિતિ પ્રતિકુળ થઈ ગઈ હોય અને જગત મોંઢું ફેરવી લે તે સંજોગોમાં તે કાર્ય આ સમગ્ર સૃષ્ટિના માલિકને સંબોધીને તેને પરિસ્થિતિની ફરિયાદના સ્વરૂપે કરવામાં આવે છે અને આ રીતે પરિસ્થિતિની ટીકા અને અત્યાચારીઓના કાર્યોને ફરિયાદ સ્વરૂપ દુઆઓ થકી એક દસ્તાવેજ બનાવી સુરક્ષિત કરી દેવામાં આવે છે. આ બાબત આપની “દુઆએ રોઝે જુમ્આ” તેમજ અન્ય દુઆઓ થકી તદ્દન સ્પષ્ટ રીતે જણાઈ આવે છે.

ખુદાની દયા-કૃપાની આશા

ખુદાવન્દે આલમે કુરઆનની અનેક આયતોમાં પોતાની દયા-કૃપાની આશા હમેશાં રાખવા અને ગુનાહોની ક્ષમા યાચના કરવામાં આવે તો માફ કરવાની ઘોષણાં જુદી-જુદી રીતે કરી છે. આ બાબતની કેટલીક આયતો આ પ્રમાણે છે:

એક જગ્યાએ ઈશાદિ થએલ છે કે:

ખુદાની ઝાતથી તમો કદીયે નિરાશ થશો નહીં. (યૂસુફ ૨૭)

ખુદાની દયા-કૃપાથી લેશમાત્ર પણ નિરાશ ન થતાં. (ઝોમર ૫૨)

નિ:શંકપણે એકમાત્ર અલ્લાહની ઝાત જ એ ઝાત છે કે જે ગુનાહોને માફ કરનાર છે. (નજમ ૩૨)

અલ્લાહ ગુનાહોને માફ કરનાર છે. (ગાફિર ૩)

હું પ્રાયશ્ચિત (તૌબા) કરવાવાળાઓ માટે ઘણો માફ કરવાવાળો છું. (તાહા ૮૨)

નિ:શંકપણે તમારો પાલનહાર (રબ) લોકો માટે ઘણો માફ કરવાવાળો છે. (રઅદ ૬)

અલ્લાહ સઘળા ગુનાહોને માફ કરવાવાળો છે. (ગાફિર ૫૨)

ગુનાહોની માફી માટે ખુદાવન્દે આલમે પોતાના પયગમ્બરો અને નબીઓને પણ આજ્ઞા કરી છે કે તેઓ ખુદાના સેવકોના ગુનાહોની માફી માટે ક્ષમા યાચના કરતાં રહે. તેથી જ્યાં નૂહ અ.સ.ની તૌબાનો ઉલ્લેખ છે ત્યાં નૂહ નબીયુલ્લાહ અ.સ. ખુદાથી દુઆ કરે છે કે: “હે ખુદા! મને- મારા માં બાપને- જે લોકો મારા ઘરમાં પ્રવેશી ગયાં છે તેમને અને ઈમાન લાવ્યાં છે તે સઘળા સ્ત્રી-પુરુષોને માફ કરી દે!!!” (નૂહ ૨૮) તેવી જ રીતે હઝરત ઈબ્રાહીમ અ.સ. પણ દુઆ કરે છે કે: “હે અલ્લાહ! મને- મારા માત-પિતાને અને મોઅમેનીનને કયામતના દિવસ માટે માફ ફરમાવી દે.” (ઈબ્રાહીમ ૪૧)

પરાકાષ્ઠા તો એ છે કે ખુદાવન્દે આલમે પોતાના સૌથી વહાલા નબી હઝરત મુહમ્મદ સ.અ.વ.ને પણ આજ્ઞા કરી કે: “હે મારા નબી સ.અ.વ.! આપ, પોતાના માટે અને મોમિન સ્ત્રી-પુરુષોના ગુનાહો માટે ક્ષમા યાચના કરો.” (મુહમ્મદ ૧૯)

ફરિશ્તાઓ માટે પણ એવું વર્ણન છે કે જેઓએ “અર્શ”ને ઉપાડી રાખ્યો છે અને તેની ચારે કોર છે તે ફરિશ્તાઓ પણ અલ્લાહના ગુણગાન ગાય છે-તેના ઉપર ઈમાન (શ્રદ્ધા) રાખે છે અને જે લોકો ઈમાન લઈ આવ્યાં છે તેમના માટે ક્ષમા યાચના કરે છે. (ગાફિર ૭)

ખુદાવન્દે આલમને પોતાના બંદાઓ ગુનાહોથી પવિત્ર-દૂર રહે તે બાબત કેટલી પ્રિય છે તેનો અંદાજો ઉપરોક્ત આયતોનો અભ્યાસ કરતાં લગાવી શકાય છે તેથી આપણે પણ ગુનાહોથી દૂર રહેવું જોઈએ અને કોઈ ભૂલ થઈ જાય તો (માફી માંગી લેવી જોઈએ અને) અલ્લાહની દયા-કૃપાથી કદીયે નિરાશ થવું જોઈએ નહીં.

પરંતુ અહિયાં પ્રશ્ન એ પણ ઉપસ્થિત થાય છે કે આપણે અલ્લાહની દયા-કૃપાને પાત્ર થઈએ તે માટેના શું કારણો છે અને કેવા કાર્યો કરવા આવશ્યક છે કે જેથી કરીને આપણાં ગુનાહોની સફાઈ (માફી) થઈ જાય.

આ પ્રશ્નોના જવાબ પણ કુરઆનમાં જ છે અને એવા અનેક કાર્યો વર્ણવવામાં આવ્યાં છે કે જે ખુદાની દયા-કૃપા પ્રાપ્ત થવાના કારણો છે.

અલ્લાહની દયા-કૃપા પ્રાપ્ત થાય તેવા કાર્યો:

૧. કુરઆનની આજ્ઞાઓનું અનુસરણ:- ઈર્શાદ થએલ છે કે: “હે મારા નબી સ.અ.વ. આ પુણ્યશાળી કિતાબ (પુસ્તક) છે કે જે મેં ઉતારી છે; તેનું અનુસરણ કરો, પરહેઝગાર બનો જેથી અલ્લાહની દયા-કૃપાને પાત્ર થઈ જાવ.” (અન્આમ ૧૫૫)

૨. કુરઆનના પઢણ (તિલાવતે કુરઆન)ના સમયે ચિત્તને શાંત રાખવું અને તેના શિષ્ટાચાર (અદબ):- ઈર્શાદ થએલ છે કે: “જ્યારે કુરઆનની તિલાવત (પઢણ) થતી હોય ત્યારે શાંત ચિત્તે ધ્યાન દઈને સાંભળો-શાંત રહો- રખેને (કદાચ) ખુદાની દયા-કૃપા તમને પ્રાપ્ત થઈ જાય.” (અઅરાફ ૨૦૪)

૩. પોતાના બંધુઓમાં સંધિ કરાવી આપવી:- કુરઆન મજીદમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે: “તેથી એ (ધર્મ) બંધુઓ માટે જરૂરી છે કે તેઓ તેમના આપસના સબંધોમાં સુલેહ-શાંતિ અને બંધુત્વની ભાવનાને પ્રસ્થાપિત કરે, પરહેઝગારીને અનુસરે (તેથી) કદાચ અલ્લાહ તમારા ઉપર પોતાની દયા-કૃપા વરસાવે.” (હુજરાત ૯-૧૦)

મુલાકાત મુમ્તિ અલ્લાહ મુબારકના સાથે

૪. ધૈર્ય અને દ્રઢતા:- મુસીબતો અને મુશ્કેલીઓ આવે ત્યારે માનવીએ ધૈર્ય-દ્રઢતા અને મનની મજબુતાઈ દર્શાવવી જોઈએ:- કારણ કે તે ખુદાની દયા-કૃપાનું કારણ બને છે તેથી અલ્લાહે ફરમાવ્યું છે કે: “જે પરીક્ષા અને કસોટીના સમયે દ્રઢ રહે છે તે લોકોને ખુશખબર આપો કે આ એવા લોકો છે જેઓ ખુદાની દયા-કૃપાને પાત્ર છે.” (બકરહ ૧૫૫-૧૫૬)

નોંધ:- કુરઆને મજીદમાં ખુદાવન્દે આલમે ઘણી વસ્તુઓને પોતાની દયા-કૃપા કહ્યું છે. એટલે કે પોતાની દયા-કૃપાના પ્રતિકો ગણાવ્યાં છે. એક સ્થળે કુરઆન મજીદને (અઅરાફ, આયત ૫૨), એક જગ્યાએ પોતાની કિતાબ તૌરાતને (હૂદ, આયત ૧૭), એક જગ્યાએ નબુવ્વતને (હૂદ, આયત ૬૩), એક જગ્યાએ નબીયે કરીમ સ.અ.વ.ની પવિત્ર ઝાતને (અંબિયા, આયત ૧૮૭), એક સ્થળે વરસાદને (રોમ, આયત ૫૦), એક જગ્યાએ રાત-દિવસને (કસસ, આયત ૮૩) અને એક જગ્યાએ સ્વર્ગ-જન્નતને (આલે ઈમરાન, આયત ૮૩) પોતાની દયા-કૃપાના પ્રતિકો અને સ્રોતો કહ્યાં છે.

વિદ્વાનની નિશાનીઓ

ઈમામ અલી અ.સ. એ ફરમાવ્યું છે કે:

ધાર્મિક વિદ્વાન (આલિમે દીન)ની ત્રણ નિશાનીઓ છે:

૧. જ્ઞાન, ૨. સહનશીલતા, ૩. શાંતિ અને મૌન

(ઉસૂલે કાફી, ભા ૧, પા ૩૭)

અજ્ઞાનીની નિશાનીઓ

ઈમામ અલી અ.સ. એ ફરમાવ્યું છે:

અજ્ઞાની વ્યક્તિમાં બે વાતો જોવા મળે છે:

૧. અજ્ઞાની વ્યક્તિ પાતાની મર્યાદાની સીમાથી આગળ નીકળી જાય છે.

૨. અથવા તો અજ્ઞાની વ્યક્તિ પોતાની મર્યાદાની સીમાથી ખૂબજ પાછળ રહી જાય છે.

(નહજુલ બલાગહ, હિકમત ૭૦)

અસાવધ વ્યક્તિની નિશાનીઓ

ઈમામ અલી અ.સ. એ ફરમાવ્યું છે કે:

“એક અસાવધ અને બેદરકાર વ્યક્તિ માટે એટલું જ પુરતું છે કે તે પોતાની શક્તિ અને પ્રયત્નોને એવી વસ્તુની પ્રાપ્તિને કાજે વાપરે છે જે તેના માટે ઉપયોગી નથી હોતી એટલે કે એવા કાર્યો કરે છે જે તેને લાભદાયી નથી હોતાં.”

(મીઝાનુલ હિકમત, ભા ૭, પા ૨૬૭)

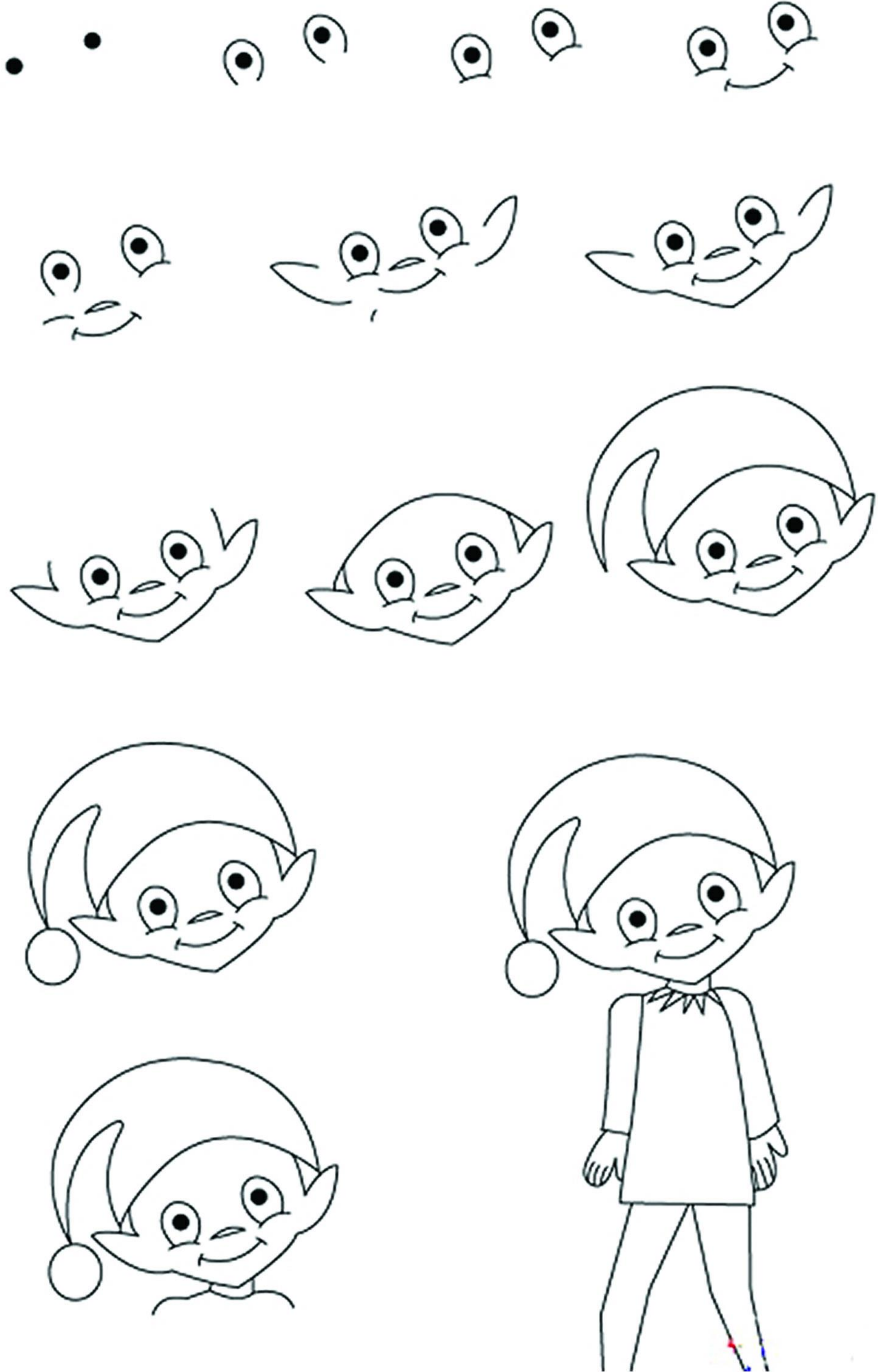

નીચે આપેલ ચિત્રમાં મનગમતાં રંગ પૂરો:

જુઓ અને ચિત્ર બનાવો

PUBLISH 10TH EVERY MONTH, RNI No: GUJGUJ/2015/59960

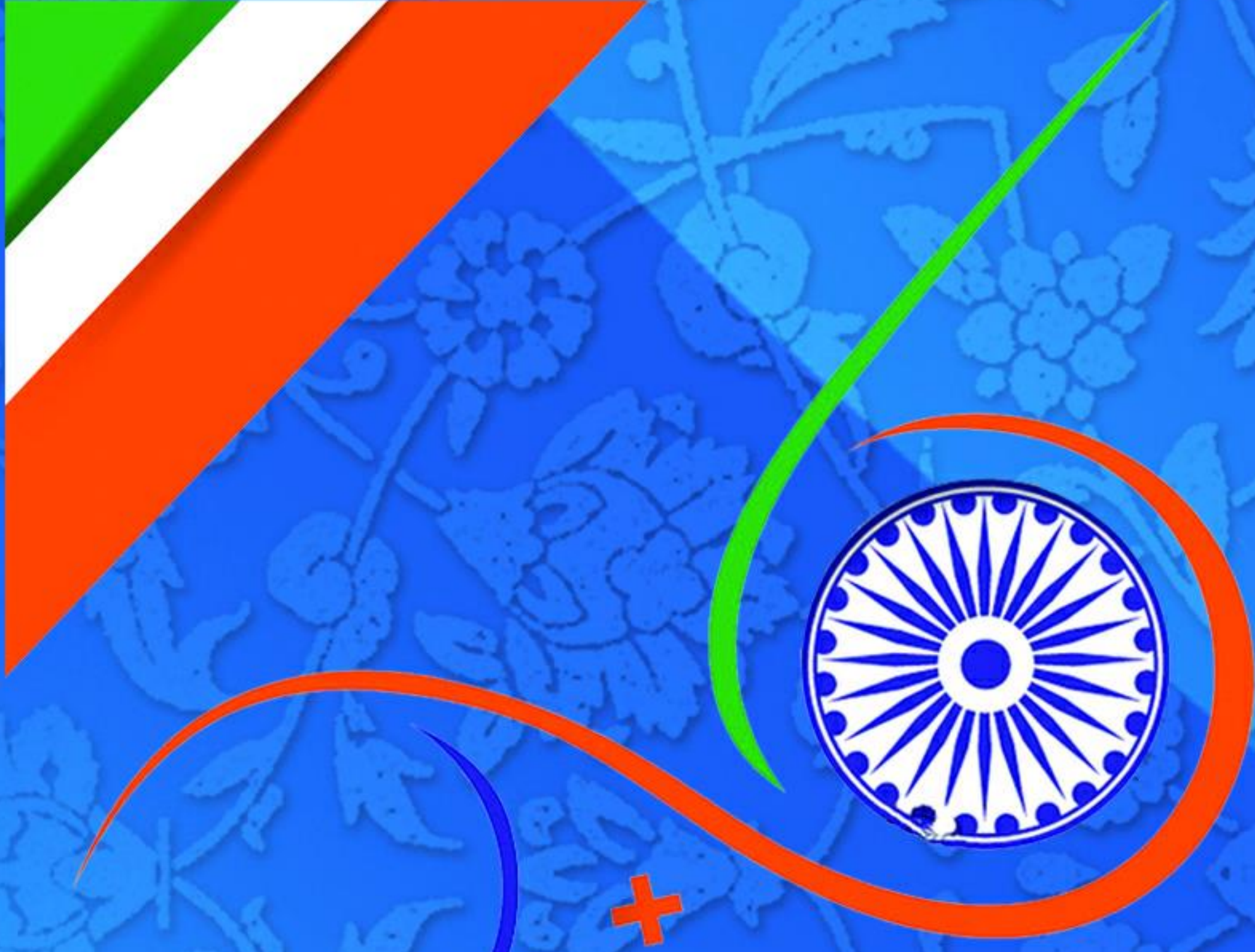
₹/. 30

REGISTERED UNDER POSTEL REGISTRATION No: AHD-C/51/2015-2018 VALID UP TO 31TH DECEMBER 2018

ISSUED BY THE SSPO's AHMEDABAD CITY DIVISION, PERMITTED TO POST AT AHMEDABAD PSO ON 10TH OF EVERY MONTH

PUBLISHED FROM: HAUZA-E-ILMIYAH IMAM KHOMAINI CHARITABLE TRUST

865/866, BEHIND TASLIM SOCIETY, NEAR GOLDEN PARK, VATVA, AHMEDABAD - 382 440

ના જિયો ધર્મ કે નામ પર
ના મરો ધર્મ કે નામ પર
ઈસાનિયત હી હૈ ધર્મ વતન કા
બસ જિયો વતન કે નામ પર

January
★ **Republic Day**

PRINTED AND PUBLISHED BY: RIZVI MOHMED RAZA ABID HUSEIN ON BEHALF OF
HAUZA-E-ILMIYAH IMAM KHOMAINI CHARITABLE TRUST, RNI NO: GUJGUJ/2015/59960
AND PRINTED AT PRINT CARE, N.R. ESTATE, TAVDIPURA, SHAHIBAUG, AHMEDABAD-380 004
AND PUBLISHED FROM HAUZA-E-ILMIYAH IMAM KHOMAINI CHARITABLE TRUST
865/866, BEHIND TASLIM SOCIETY, NEAR GOLDEN PARK, VATVA, AHMEDABAD- 382 440
EDITOR: RIZVI MOHMED RAZA ABID HUSEIN

